

Vadkárkezelés stratégiája

1. A mező-, erdő-, és vadgazdálkodás közös problémája, a vad által okozott kár

„Napjaink vadgazdálkodásának egyik súlyos, sarkalatos problémája a vadkár kérdése. A statisztikák szerint Magyarország nagyvad állománya az 1960-as évek óta folyamatosan növekszik. A növekedés okait a növekvő erdőszűkségben, a TSZ időkben kialakult nagytáblás-monokultúrák termelési rendszere bevezetésében és a vadászatra jogosultak rosszul értelmezett „vadvédelmében” kell keresnünk. Az egyre duzzadó nagyvad állománnyal törvényszerűen együtt jár a fokozódó mezei és erdei vadkár. A szövetkezeti termelési rendszer idejében a keletkezett vadkárt könnyen el lehetett „intézni” a megfelelő helyre juttatott vadhússal, vadászati meghívással. Gyakorlatilag senki nem törődött a keletkezett kár gazdasági hatásaival.

A földek ismételt magántulajdonba kerülésével és az új vadászati törvény 1997-es hatályba lépésével azonban a régi kéz-kezet mos szemlélet felborult. A keletkezett vadkárt a gazdálkodó többé nem engedte el, a vadgazdának ki kellett azt fizetnie. Voltak, vannak olyan mezőgazdasági termelők is, akik meglátták a vadkártérítésben a felkínálkozó lehetőséget és többé már nem terményt, hanem vadkárt „termeltek”. Mindegy volt már nekik, lesz-e bármilyen termésük, az összes termés kiesést annak keletkezési okától teljesen függetlenül a vadra fogták, fogják.

Az éremnek azonban mindig két oldala van. Sok esetben a vadászatra jogosultak kérdőjelezik meg a kár jogosságát és még a ténylegesen a vad által okozott kárért sem akarják vállalni a felelősséget. Él még a régi szemlélet, a „majd elintézzük valahogy” hozzáállás.

Egyik szemlélet sem kívánatos, mert csak vitákat, haragot szül és peres eljárások sokaságát indítja el. Ilyen esetekben van a legnagyobb szükség a jól felkészült, független vadkárszakértőre, aki átlát a termelő vagy a vadgazdálkodó hátsó szándékain és megállapításait szakmailag alaposan alátámasztott szakvéleményével tudja bizonyítani.” (VARGA & KÁSA, 2011)

1.1. A vad által okozott károk nagyságrendje

A jelenlegi 10 éves üzemtervi ciklus 2007. március 1-től 2017-február 28-ig tart. A vadászatra jogosultak bérleti szerződésai ugyanezen időtartamban érvényesek, ezért a vadkár változásait is ebben az időszakban érdemes vizsgálni.

A 2007–2012-ig tartó időszak adatait megvizsgálva szembevetőd, hogy a keletkezett kár mértéke először enyhén csökkent, majd 2010-től meredeken emelkedett. A 2007-ben jelentett 1,8 milliárd forintról 2012-re már kétmilliárd-hatszázmillió forint fölé emelkedett a termelőknek kifizetett vadkár összege, amely egymilliárd forinttal több a három évvel korábbinál (1. ábra) OVA alapján.

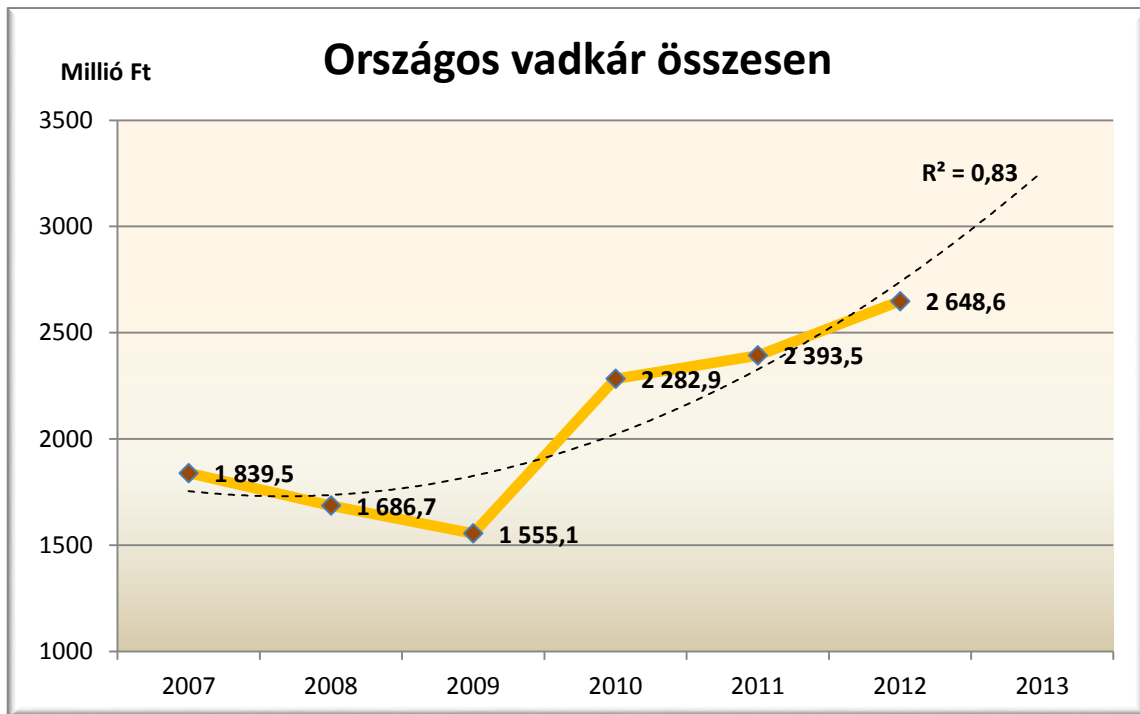
1. ábra A vadkár összegének változása 2007–2012 OVA alapján

Az OVA által közölt statisztikai adatok a vadászatra jogosultak adatszolgáltatásán alapulnak, így természetesen nem tartalmazzák az összes keletkezett vadkárt. Ennek oka egyrészt az, hogy sok termelő a kisebb mértékű, néhány tízezer forintos kárt nem jelenti, nem kér kártérítést, mert nem akar konfliktust a vadászatra jogosulttal. Másrészt az adatsorok csak a kifizetett kártérítések összegét tartalmazzák. Azokban az esetekben, amikor a vadászatra jogosult nem hajlandó megtéríteni a keletkezett kárt és a termelő kénytelen a bírósághoz fordulni kárának megtérítéséért, a statisztikai adatszolgáltatásban nem szerepelnek a kifizetetlen összegek. Számtalan esetben előfordul, hogy a megállapított és kifizetett kár értéke jelentősen alacsonyabb a ténylegesen keletkezett kárnál. Ennek oka az, hogy az esetek túlnyomó többségében a szakértők szubjektív módszerekkel becsülik meg a kárt az objektív, méréseken alapuló módszerek használata helyett. Emiatt a statisztika erősen torzít és jelentősen, akár 50%-al kevesebb összeg kerül be a vadgazdálkodási jelentésbe, mint a ténylegesen keletkezett vadkár mértéke, összege.

Ez a körülmény a mezőgazdaságból jelentős forrásokat von ki, anyagi hátrányt okoz a termelőknek.

1.2. A vadkárok mértékének változása az elmúlt hat évben Magyarországon

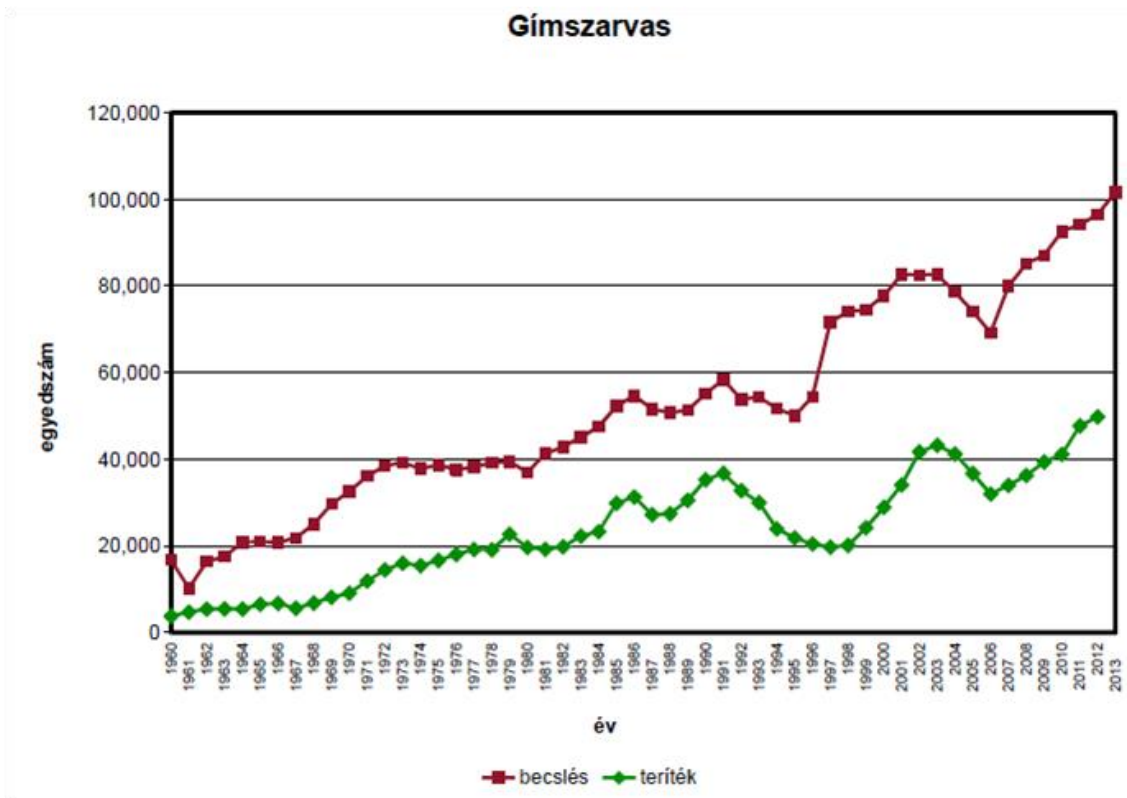
Az erdő- és mezőgazdaságot érő kár évi több milliárdos nagyságrendje önmagában is súlyos problémát jelent a termelők számára. Az összesített adatokat grafikonon ábrázolva azonban még inkább szembetűnő a probléma nagysága (2. ábra).

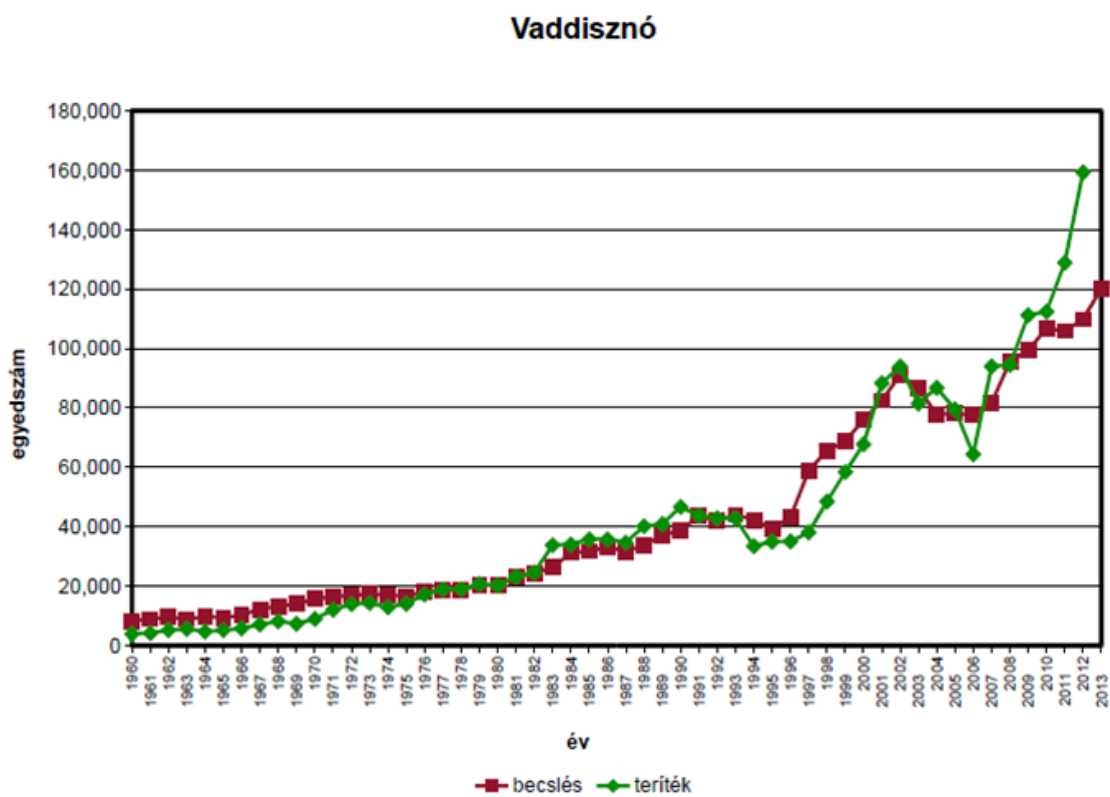
2. ábra A keletkezett vadkárok összege 2007-2012

A kár értéke 2007-ben 1,8395 milliárd forint volt, amely 2009-re 1,5551 milliárd forintra mérséklődött. Ez a két évig tartó csökkenési periódus azonban 2010-re megfordult, és a korábbtól sokkal magasabb lett a vadkár, 2012-ben már meghaladta a 2,64 milliárd forintot. A vadkár mennyisége évről-évre egyre gyorsuló ütemben növekszik. A grafikonra helyezett trendvonal ($R^2 = 0,83$) is az egyre gyorsuló mértékben növekedő kártételt jelzi előre. A kár értéke az előrejelzés szerint 2013-ban akár 2,5-3,5 milliárd forint volt, 2014-re pedig megközelítheti a négy milliárd forintot. Ezt alátámasztják az OVA által kiadott vadlétszám becslési és teríték adatok is. A vadkárok 90%-áért két vadfaj, a vaddisznó és a gímszarvas felelős.

Mindkét faj állománya exponenciálisan növekedett az elmúlt időszakban, ami a vadkárok növekedésével járt együtt (3. ábra és 4. ábra). Megjegyzendő, hogy a közölt vadlétszám becslési adatok nagyon pontatlanok, feltehetően alacsonyabbak a tényleges vadlétszámnál. A valós állományviszonyokra a terítékadatok elemzéséből lehet következtetni (KÁSA, 2010).

3. ábra A gímszarvas állomány és teríték alakulása 1960-2013 (forrás: OVA)

4. ábra A vaddisznó állomány és teríték alakulása 1960-2013 (forrás: OVA)

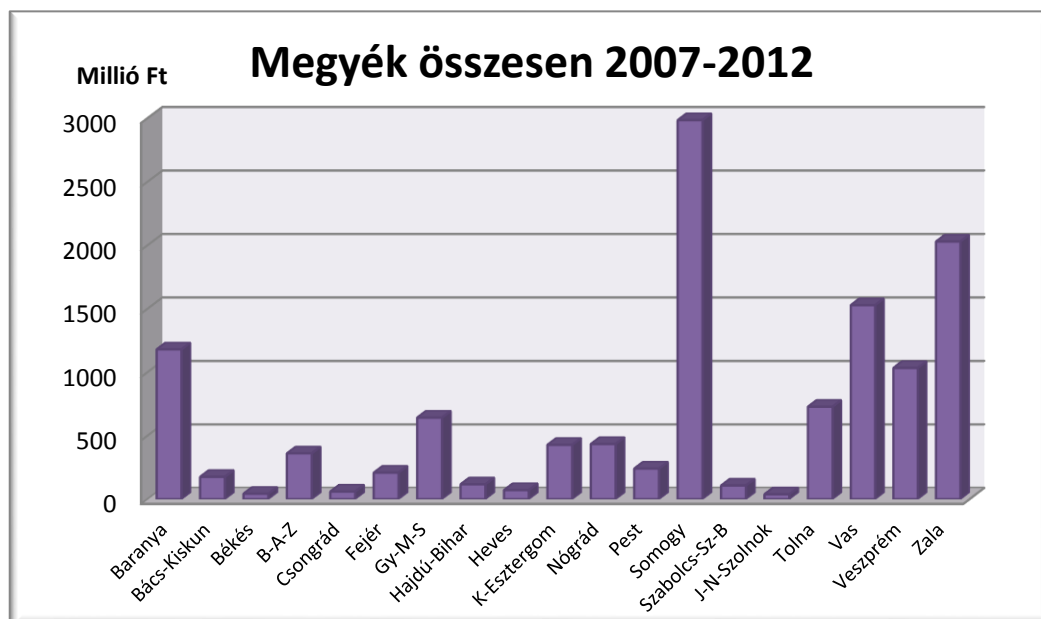
A grafikonok elemzéséből szinte biztosra vehető, hogy a vaddisznónál nagyon rövid időn belül nagyon jelentős, robbanásszerű létszámnövekedés fog bekövetkezni, és a gímszarvas állománya is további erőteljes növekedést fog mutatni a közeljövőben. Ez a várható erőteljes populáció növekedés a vadkárok szükségszerű növekedésével jár együtt.

1.3. A vadkárok jellege

A vadkárokat jellegük szerint két fő csoportba lehet sorolni, mezőgazdasági és erdei vadkárokra. Jelentős károkozás még a vad-gépjármű ütközésekből eredő kár és a belterületi, vad által okozott kár is. A kár mennyiségét és értékét tekintve a legnagyobb jelentősége a mezőgazdaságban okozott kárnak van. A teljes kárösszeg több mint 90%-a ilyen jellegű. 2012-ben a mezőgazdasági kár a keletkezett közel 2,65 milliárd forintból 2,51 milliárd forint volt, az összes kárérték 94,7%-a. Az erdei kár értéke egy nagyságrenddel kisebb, 136,9 millió forint volt. Ez a nagyságrendi különbség minden egyes évre jellemző.

1.4. A vadkárok eloszlása megyék szerint

A vadkárok megyék szerinti eloszlása szoros kapcsolatban van az adott megye nagyvad állományával. A vadkárok megyénkénti összesítése alapján azokban a megyékben a legnagyobb a vadkár (5. ábra), ahol a gímszarvas és a vaddisznó állománya a legjelentősebb.

5. ábra A vadkárok eloszlása megyék szerint 2007-2012 OVA alapján

A vadkárrel legnagyobb mértékben érintett megyék az un. dunántúli nagyvadas megyék. Ezek közül is Somogy megyében a legnagyobb a keletkezett vadkár minden évben. A 2007-2012 közötti időszakban a kár összértéke megközelítette a három milliárd forintot. Nagyon jelentős 1,5-2 milliárd értékű vadkár keletkezett Zala és Vas megyékben ugyanebben az időszakban. Baranyában 1,2 milliárd forintot

fizettek ki vadkártérítés gyanánt. Veszprém, Tolna és Győr-Moson-Sopron megyékben is jelentős, 500 millió forint és 1 milliárd forint közötti a kifizetett vadkár értéke 2007-től kezdődően.

1.5. A vadkárok eloszlása a vadászterületek jellege szerint

A fenti diagram szemléletesen mutatja, hogy a jelentős összegű vadkárok azokban a megyékben keletkeztek, ahol a vaddisznó és a szarvas állomány a legnagyobb, továbbá jelentős a mezőgazdasági területek aránya is. Az alföldi, apróvadas jellegű megyékben jelentősen kisebb a vadkár mértéke. Ezekben a megyékben a fő károsító a mezei nyúl és az őz. A mezei nyúl elsősorban a napraforgó vetésekben okoz akár milliós nagyságrendű károkat, az őz pedig a gyümölcsösökben károsít.

Speciális esete a vad által okozott károknak, amikor a vad nem vadászterületen, hanem pl. lakott területek belső részeiben károsít. Ilyenkor a vadászatra jogosultnak semmilyen lehetősége, eszköze nincs a vad által okozott károk megelőzésére, elhárítására. Ugyanakkor az új Ptk. **6:563. § [A vadászható állat által okozott kárért való felelősség]** (1) alapján ebben az esetben is a vadászatra jogosultat terheli a keletkezett kárért a felelősség. Sok országban az az általános gyakorlat, hogy ebben az esetben egy speciálisan erre a feladatra kiképzett városi vadvédelmi szervezet vagy megfelelő jogokkal felruházott vállalkozás távolítja el a kárt okozó állatot a károsult költségére. A keletkezett kárt a biztosító téríti, ha kötött rá a károsult speciális biztosítást.

2. A vadkárok kezelése, megtérítése

Magyarország Alaptörvénye, XIII. cikk (1) *Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez.*

A vad által okozott mezei- és erdei vadkárok sértik a termelők Alaptörvényben rögzített tulajdonhoz való jogát. 2013. évi V. törvény (új Ptk.) NEGYEDIK RÉSZ, XXVI. 6:519. §-a szerint „Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni”.

Az Alaptörvényben rögzített jog a vadkárok keletkezésekor csorbul. A keletkezett károk megtérítésének a módja pedig nagyon gyakran nem felel meg a Ptk. és a kapcsolódó jogszabályok előírásainak. Emiatt a károsult az esetek jelentős részében nem, vagy nem teljes mértékben esetleg csak hosszas bírósági procedúra és sok felesleges költség és idő után kapja meg az őt megillető kártérítési összeget.

2.1. A vadkárok jelentésének kötelezettsége

Mind a termelő, mind a keletkezett kárért felelős vadászatra jogosult jogszabályok által előírt kötelezettsége, hogy az észlelt vadkárt jelezze a másik fél felé. A jogalkotó ezzel a kötelezettséggel próbálja meg arra készíteni a feleket, hogy működjenek együtt a vadkárok kezelésében.

2.1.1. Vonatkozó jogszabályok

A vadkárok kezelésére, térítésére az 1996. évi LV. tv. (Vtv.)75-81/A §-ai és a 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet (Vhr.) 82-84 §-ban foglaltak vonatkoznak. Azokban az esetekben, amikor a mező- és

erdőgazdaságon kívül okoz kárt vadászható vadfaj, a Ptk. 345. §-a az irányadó a keletkezett károk rendezésére.

2.1.2. A vadkárok kezelésének folyamata

A termelő és a vadászatra jogosult egyaránt köteles jelezni a keletkezett vadkárt a másik fél felé. A termelőnek az utolsó károk keletkezésétől számítva 30 napja van arra, hogy kérje a kárának megtérítését a vadászatra jogosulttól. Amennyiben a vadászatra jogosult elfogadja a termelő kárigényét, sikerül megállapodniuk a kártérítés módjában, összegében, lezárul az ügy. A vadászatra jogosult pedig egy megállapodás alapján kifizeti a kár összegét.

Amennyiben nyolc napon belül nem sikerül megállapodásra jutniuk a feleknek, a termelőnek két választási lehetősége van. Vagy közvetlenül a bíróságnál kezdeményezi kárának megtérítését, vagy a települési önkormányzat jegyzőjéhez fordul, és közigazgatási hatósági eljárást kezdeményez kárának megtérítése érdekében.

Amennyiben a károsult a jegyző segítségét kéri, akkor a jegyző hivatalból 5 munkanapon belül szakértőt rendel ki a kár felmérésére. A szakértőnek is öt munkanapon belül el kell végeznie a kár felmérését. A szakértő a kárbecslésről készült jegyzőkönyvet köteles haladéktalanul átadni a jegyzőnek, amely alapján a jegyző megpróbál egyezséget létrehozni a felek között.

Amennyiben megszületett az egyezség, a felek megállapodtak a kártérítés összegében, módjában, a jegyző lezárja az ügyet.

Ha a jegyző előtt a feleknek nem sikerül egyezsége jutniuk, akkor a károsultnak nincs más lehetősége, mint bírósághoz fordulni, és a vadkárbecslésről készült jegyzőkönyv alapján kérni a bíróságtól kárának megtérítését.

2.1.3. A bejelentések módja a napi gyakorlatban

A jogszabályi előírásokat a vadkárok tekintetében a felek nagyon sok esetben nem tartják be. Az utolsó kár keletkezésétől számított harminc napja van a termelőnek, hogy jelentse a kárt a vadászatra jogosult felé, de mivel az ellenőrizhetetlen, sokszor nem tartják be a határidőt. Így a kár mértékének és a kár okozójának megítélése bizonytalanra válik az eltelt hosszú idő miatt. Ez a körülmény természetesen nem segíti a békés megegyezést. A termelő állítja, hogy csak a vad okozhatta a kárt, a vadászatra jogosult pedig az időközben megsemmisült nyomok miatt ezt vitatja.

Amennyiben a jegyző felé jelenti a kárt a termelő, sok esetben pontatlan a bejelentés. Nem a földhasználó nevére jelentik be a kárt, hanem esetleg a föld tulajdonosáéra, vagy ha őstermelőként és céges formában is végez mezőgazdasági termelést a károsult, akkor eltéveszti, hogy melyik föld kinek a nevére szerepel. Gyakori eset, hogy a termőföld méretét elnagyolva, pontatlanul adják meg. Egészen kirívó, akár 8 – 10 ha-os eltérések is szerepelnek adott esetben a bejelentésben. Számtalan esetben előfordul, hogy nem létező helyrajzi számra jelentenek be kárt, vagy a több helyrajzi számot tartalmazó földterületnél csak egy helyrajzi számra történik meg a bejelentés. A jegyző természetesen a bejelentés alapján intézkedik, nem ellenőrzi le az adatok valóságát. Sok esetben előfordul, hogy nem vad okozta a kárt, hanem például rovar vagy jég, mégis vadkárt jelentenek be, és kérik a káruk megállapítását, megtérítését.

2.1.4. Visszaélések a vadkárok bejelentésénél

Az előző fejezetben taglalt bejelentési hiányosságokból, mulasztásból, szándékos félretájékoztatásból adódóan rengeteg alkalom adódik a vadkárok megállapítása körül a visszaélésekre.

A jegyző nem ellenőrzi le a bejelentések valóságát, nem tudja, hogy esetleg olyan személy földjét jelentik be vadkárta, aki nem is akart kártérítést kérni. A vadászatra jogosult nem tudja minden esetben pontosan követni, hogy az adott területnek ki a jogszerű használója, így elfogadja a hamis bejelentést. A jegyző által kirendelt szakértő pedig azon a földterületen végzi el a szakértői szemlét, amelyet megmutatnak neki. Ő nem nyomoz a bejelentés valóságáa után, mert a jegyző általi kirendelés alapján dolgozik.

A bejelentett területnagyság és a valós művelt területnagyság a legkritkább esetben egyezik meg egymással. Az esetek túlnyomó részében kisebb a művelt terület, mint a vadkár bejelentésnél bmondott területnagyság. Emiatt a szakértőt eleve becsapják, és ő akaratlanul is nagyobb területre állapítja meg a vadkárt, mint a valós területméret. A vadkárszakértő nem földmérő, nem hatóság, nem fér hozzá az MVH-nál nyilvántartott valós földhasználati adatokhoz (támogatott területek), így nem ellenőrzi, nem is ellenőrizheti a bejelentések valóságtartalmát.

Sok esetben előfordul, hogy elkóborolt háziállat okoz a termelőnek kárt. A háziállat tulajdonosát sokszor nem lehet megtalálni, vagy ha ismert a tulajdonos, akkor mereven elzárkózik a kártérítési felelőssége alól. Utólag nehéz bebizonyítani, hogy kinek az állata okozta a kárt és nehéz, sokszor lehetetlen a kártérítés összegét behajtani a kár okozóján. Sokkal kézenfekvőbb, egyszerűbb a vadra fogni a keletkezett kárt. A rágásnyomok hasonlóak a háziállat és a vad esetében, és ha megfelelően későn, a kár észlelésétől számított harmincadik nap környékén jelentik be a kárt, akkor az eltelt idő miatt már nehezen lehet az egyéb nyomok megsemmisülése miatt elkülöníteni a vadkárt a háziállat okozta kártól.

2.2. Egyezség a termelő és a vadászatra jogosult között

A vadkárok megtérítésének legegyszerűbb módja a károsult és a kár okozója közötti megegyezés. Ha jó a kapcsolat a felek között és kicsi, néhány tízezer forint a kárigény, akkor ez az út általában járható. Ha rossz a kapcsolat a felek között, akkor szóba sem jöhet a megegyezéses alapon történő kártérítés.

2.2.1. Az egyezség előnyei

Több előnye is van a megegyezésnek a kártérítések kezelésénél. Gyors módszer és a felek partnerként kezelik egymást a továbbiakban is. Nem szül haragot és nem kerül egyik félnek sem felesleges költségébe, utánjárásába. A károsult rövid időn belül a pénzéhez jut, nem keletkezik hosszabb ideig forráshiánya a kieső bevétel miatt.

2.2.2. Az egyezség hátrányai

Az egyezésnek jóval több és súlyosabb hátránya van, mint előnye. Nagyobb összegeknél nem működik, a vadászatra jogosult hallani sem akar több százezres vagy akár milliós nagyságrendű károknál a kártérítés megfizetéséről szakértő által készített szakvélemény nélkül. Ha a felek nem hívnak

szakértőt, akkor a kártérítésként kifizetett összegnek semmi köze nincs a keletkezett vadkár mértékéhez.

Kitűnő alkalmat ad a megegyezéssel kártérítési eljárás a visszaélésekre, adócsalásra, korrupcióra. A vadkártérítés adómentes jövedelem, pedig semmi más nem jelent, mint az elmaradt terményértékesítésből származó nettó jövedelem megtérítését, visszaadását. A termelő a kártérítési összeg kézhezvételekor ugyanakkora összeghez jut, mintha eladta volna a megsemmisült terményét, viszont adót ebből a bevételből az értékesítéssel ellentétben már nem fizet. Így ha az a cél, hogy a kártérítésre kifizetett összegből a kifizető vagy bárki más is részesüljön, a legegyszerűbb a valóságosnál több kártérítést fizetni és a többletet vissza lehet adni a kifizető vagy más személy zsebébe.

Gyakori eset, hogy a termelő a vadászatra jogosultnak adja el vadtakarmányozási célra a terményét. A vételárról viszont nem számlát ad, hanem vadkártérítésként kéri a termény ellenértékének a kifizetését, ami így adómentes jövedelemmé válik. Ez már adócsalás, amely ÁFA és jövedelemadó csalás is egyben. Ebben az esetben mindkét fél jól jár, mert a termelő nem fizet adót az eladott termény után, a vadászatra jogosult pedig olcsóbban, ÁFA nélkül kapta meg a terményt. Az igazi károsult az állam ebben az esetben.

A vadászatra jogosultak túlnyomó része ma vadásztársasági, egyesületi formában működik a Civil Törvény alapján. Az egyesületi vagyon oszthatatlan, ezért ez az út – a valóságostól több kártérítés kifizetése majd visszaosztása a kifizetőnek – a legegyszerűbb módja a vadásztársaság által előállított vagyon magánkézbe való átjuttatásának is.

2.3. Szakértő bevonása a vadkárok felmérésébe

A vadkárbecslési eljárás mindegyik módjában lehetőség van, illetve kötelező a vadkárbecslő vagy a szakértő kirendelése. Amennyiben a felek közigazgatási vagy bírósági eljáráson kívül szeretnének egyezsége jutni, maguk is kérhetnek fel független kárszakértőt a kár mennyiségének, értékének megállapítására. Ha előre megállapodnak, hogy mindkét fél elfogadja a szakértő megállapításait függetlenül a szakvéleményben szereplő összeztől, akkor általában működik a magánúton kirendelt szakértő véleményére alapozott kártérítési eljárás.

A jegyzői eljárásban a jegyző köteles szakértőt igénybe venni a Ket. és a Vtv. előírásai miatt. Ő nem tehet mást, a szakértő névjegyzékből rendel ki szakértőt az ügyszö.

Ha közvetlenül a bírósághoz fordul a termelő a kárának megtérítése miatt, akkor a bíróság hivatalból igazságügyi szakértőt rendel ki a kár felmérésére.

2.3.1. Háromszintű szakértői rendszer

Magyarországon jelenleg egy bonyolult, háromszintű szakértői rendszer működik a vadkárok felmérésénél.

A legalsó szint a Vtv. 81. § (3) bekezdésében megnevezett kárszakértő. A Vhr. 83. § (1) szerint kárszakértő már **középfokú** szakirányú végzettséggel és öt év szakmai gyakorlattal is lehet bárki, ha kéri a Vadászati hatóságtól, hogy a megyei szakértők névjegyzékébe vegyék fel. A Vadászati Hatóság az általa összeállított, alkalmanként frissített névjegyzéket megküldi a megyei jegyzők részére, akik

ebből a névjegyzékből rendelnek ki az adott ügghöz szakértőt a Vhr. 83. § (3) alapján. Azok a szakértők, akik kizárólag ezen a megyei listán szerepelnek, nem jogosultak másik megyében szakértői tevékenységet folytatni.

A második szint a VM által összeállított szakértői névjegyzék, ahová már sokkal szigorúbb kritériumok, például felsőfokú szakirányú végzettség alapján lehet felvételt nyerni. A VM szakértői listáján szereplő szakértők országos jogkörrel rendelkeznek, bárhol jogosultak az ország területén szakértői tevékenységet végezni.

A legmagasabb szint a szakértői hierarchiában az igazságügyi szakértők szintje. Ők már esküt tesznek, fényképes igazságügyi szakértői igazolvánnyal rendelkeznek, közfeladatot ellátó személynek minősülnek. Rendkívül szigorú jogi vizsgát tesznek a KIM-ben és szakértői alapismeretekből is vizsgáznuk kell a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara Vizsgabizottsága előtt ahhoz, hogy elkezdhessék szakértői tevékenységüket. Mindezekon felül rendszeresen szakmai és jogi továbbképzéseken kötelező részt venniük. Kötelezően tagjai az igazságügyi Szakértői Kamarának (MISZK), ezáltal kötelező rájuk nézve a MISZK Etikai Kódexe. Nem csak a hivatalból, hanem a magánúton készített szakvéleményük is tárgyi bizonyítéknak minősül az 1952. évi III. tv. a Polgári perrendtartásról (Pp.) 183/A. § (2) bekezdése szerint.

2.3.2. A különböző szintű szakértők munkájának megítélése a peres eljárásokban

Amennyiben a feleknek eljáráson kívül vagy a közigazgatási eljárásban nem sikerült egyezségre jutniuk, a termelőnek nincs más választása, mint a bíróságtól kérni a kárának megtérítését. A károsult a kereseti kérelmével együtt benyújtja a bíróságra a jegyzői szakaszban készített vadkárbecslési jegyzőkönyvet vagy szakvéleményt.

A Vhr. 19. sz. mellékletében közölt jegyzőkönyv minta nem alkalmas a szakértő számára arra, hogy pontosan leírja a szakértői szemlén tapasztaltakat. Nem alkalmas arra, hogy utólag leellenőrizhető, visszakereshető legyen a szakértő eljárása. Gyakorlatilag nem tartalmaz az üggyel kapcsolatban semmi más információt, mint a kár mértéke, a termény értéke és a kár végösszege, illetve az esetleges levonások. A néhány szám önálló, összefüggések, számítások nélküli feltüntetése egy több milliós kártérítési ügyben a bíróság számára nem elegendő az ítélet meghozatalához. Egymásnak ellentmondó tanúvallomások esetén a vadkárbecslési jegyzőkönyv önmagában nem bír bizonyító erővel. Emiatt a bíróságon megfordul a bizonyítási teher, a károsultnak kellene bebizonyítania, hogy az ő területen vadkár keletkezett és annak akkora az összege, mint amekkorát a keresetben benyújtott a bíróság felé. Vadkár esetében mire bírósági eljárásra kerül a sor, addigra a kérdéses területet régen betakarították, felszántották, megszüntettek minden tárgyi bizonyítékot. A megsemmisült bizonyítékok miatt azonban nem tudja a károsult az igazát bizonyítani, ezért az esetek nagy részében a bíróság elutasítja a keresetet, a károsult nem kapja meg a neki járó kártérítési összeget.

Hasonló a helyzet a VM szakértői listáján szereplő szakértők helyszíni vadkárbecslési jegyzőkönyveivel vagy az általuk készített szakvéleménnyel is. Peres eljárásban nem köteles a bíróság tárgyi bizonyítékként figyelembe venni a szakvéleményt, ezért itt is megfordul a bizonyítási teher és ebben az esetben sem lehet utólag bebizonyítani, hogy mekkora volt a kár értéke. Legnagyobb probléma a képzetlenség!

A Pp. rendelkezése alapján az igazságügyi szakértő által készített szakvélemény **minden esetben** tárgyi bizonyíték. Azt a bíróság akkor is elfogadja, ha a szakvélemény elkészítése nem kirendelés alapján, hanem magánúton történő felkérésre készült. Az igazságügyi szakértő a 2005. évi XLVII. tv. (az igazságügyi szakértői tevékenységről) 16. § (2) alapján minden alkalommal szakvéleményt készít függetlenül attól, hogy a szakértői szemlén a Vhr. 19. sz. mellékletében található Jegyzőkönyvet már felvette. Az igazságügyi szakértő szakvéleményét a bíróság minden további bizonyítási eljárás nélkül elfogadja, mert erre jogszabály kötelezi. A szakvéleményben szerepelő kártérítési összeget a károsult részére a bíróság megítéli. Emiatt a károsult akkor jár jól, akkor jut biztosan az őt megillető kártérítési összeghez peres eljárás esetén, ha a keresetéhez benyújtott szakvéleményt igazságügyi szakértő készítette.

2.4. Jegyzői eljárás

A Vtv. értelmében amennyiben a károsult és a vadászatra jogosult között nem jön létre egyezség a kár megtérítéséről, a károsult a jegyzőhöz fordulhat és egyezség létrehozására irányuló kárbecslési eljárás lefolytatását kérheti. A jegyző köteles helyt adni a kérelemnek, és megindítani az eljárást.

2.4.1. Jogszabályok, határidők

„A vadkárbecslési eljárás esetében a jelenleg hatályos 1996. évi LV. tv (Vtv.) a területileg illetékes települési önkormányzatának jegyzőjét jelöli ki eljáró hatóságként. A vadkárbecslési eljárást közigazgatási eljárásként kezeli, ebből következően a Ket. rendelkezéseit is figyelembe kell venni.

Vtv. 81. § (2) *Ha a károsult és a kárért felelős személy között az (1) bekezdés szerinti közléstől számított 8 napon belül nem jön létre egyezség a kár megtérítéséről és a kártérítés mértékéről, és a károsult kárának megtérítését nem közvetlenül a bíróságtól kéri, a károsult a károkozás helye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzőjétől (a továbbiakban: jegyző) nyolc napon belül írásban, vagy szóban kérelmezheti a károsult és a kárért felelős személy közötti egyezség létrehozására irányuló kárbecslési eljárás lefolytatását. A határidő elmulasztása esetén a közigazgatási hatósági eljárás általános szabályairól szóló törvény szerinti igazolási kérelemnek van helye.*

Ha nem jön létre 8 napon belüli egyezség létrehozása, úgy a fenti rendelkezés értelmében a károkozás helye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzője, mint eljáró hatóság felé kell bejelentéssel élni a vadkárbecslési eljárás lefolytatása érdekében.

A vadkárbecslési eljárás megindítása iránti kérelemre a jegyző a Ket. a Vtv. és a Vhr. együttes alkalmazásával megkezdi az eljárást. A jegyzőnek 5 munkanapon belül kell szakértőt kirendelni a vadkárbecslés elvégzésére. A kirendelt szakértőnek szintén 5 munkanapja van arra, hogy a vadkárbecslési szakértői eljárását lefolytassa.

Vtv. 81. § (3) *A kár megállapítását a miniszter által rendeletben meghatározott képzéssel rendelkező kárszakértő (a továbbiakban: szakértő) végezheti. A szakértőt a jegyző öt munkanapon belül rendeli ki.*

Vhr. 83. § (1) *Vadkár, vadászati kár, valamint vadban okozott kárbecslést közép- vagy felsőfokú szakirányú végzettséggel és legalább öt éves szakmai gyakorlattal rendelkező személy végezhet.*

Vhr. 83. § (3) A Vtv. 81. § (3) bekezdésének alapján a települési önkormányzat jegyzője által kirendelhető szakértők névjegyzékét a vadászati hatóság állítja össze, és azt a települési önkormányzatok jegyzőinek rendelkezésére bocsátja.

A közigazgatási eljárásban alkalmazandó Ket. előírásai a Vhr. 83. § (1) és (3) rendelkezéseivel is ellentétesek.

Ket. 58. § (1) Szakértőt kell meghallgatni vagy szakértői véleményt kell kérni, ha az eljáró hatóság nem rendelkezik megfelelő szakértelemmel, és

a) az ügyben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához különleges szakértelem szükséges, vagy

b) jogszabály írja elő a szakértő igénybevételét.

(2) Nincs helye szakértő kirendelésének, ha törvény vagy kormányrendelet ugyanabban a szakkérdésben szakhatóság állásfoglalásának beszerzését írja elő.

(3) Ha jogszabály meghatározott szakértő igénybevételét írja elő, úgy ezt a szervezetet, intézményt, testületet vagy személyt kell szakértőként kirendelni. A hatóság egyéb esetben az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló törvény szerint igazságügyi szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértőt rendelhet ki.

2005. évi XLVII. törvény az igazságügyi szakértői tevékenységről

2. § (1) Igazságügyi szakértői tevékenységet az erre feljogosított

a) természetes személy (a továbbiakban: igazságügyi szakértő),

b) cégjegyzékbe bejegyzett gazdasági társaság (a továbbiakban: társaság), valamint a szolgáltatási tevékenység megkezdésének és folytatásának általános szabályairól szóló törvény szerinti szabad szolgáltatásnyújtás jogával rendelkező vállalkozás (a továbbiakban: vállalkozás),

c) e célra létesített igazságügyi szakértői intézmény,

d) igazságügyi szakértői testület,

e) külön jogszabályban feljogosított állami szerv, intézmény, szervezet (a továbbiakban együtt: szervezet) [a továbbiakban az a)-e) pont e törvény alkalmazásában együtt: szakértő] végezhet.

(3) Szakértő hiányában a szakértői feladat ellátására megfelelő szakértelemmel rendelkező eseti szakértő is igénybe vehető. Az eseti szakértő jogaira és kötelezettségeire e törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

A fenti rendelkezés értelmében a jegyző a vadkárbecslési eljárásban csak igazságügyi vagy igazságügyi szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértőt rendelhet ki, amennyiben az eljárás közigazgatási eljárás.

Vtv. 81/A. § A kárbecslési eljárás során a közigazgatási hatósági eljárás általános szabályairól szóló törvénynek az alábbiakra vonatkozó rendelkezéseit - az alábbi eltérésekkel - kell megfelelően alkalmazni:

- a) *eljárási alapelvek, nyelvhasználat, tolmács, adatkezelés, áttétel, kapcsolattartás,*
- b) *kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítása, eljárás megszüntetése,*
- c) *ügyintézési határidő, határidő számítása,*
- d) *kérelem, hiánypótlás,*
- e) *jegyzőkönyv,*
- f) *képviselet, kizárás,*
- g) *értesítés, szemle, szakértő, tárgyalás,*
- h) *eljárás akadályozásának jogkövetkezményei,*
- i) *igazolási kérelem azzal, hogy annak az elmulasztott határidőtől vagy határnaptól számított két hónapon túl nincs helye,*
- j) *eljárás irataiba való betekintés,*
- k) *határozat és végzés azzal, hogy az egyezséget jóváhagyó határozat*
- ka) *tartalmazza a kötelezett természetes személyazonosító adatait is,*
- kb) *meghozatalának alapjául szolgáló jogszabályhelyet minden esetben meg kell jelölni,*
- kc) *nem tartalmazhatja a jegyző egyéb döntését, azokról külön döntésben kell rendelkezni,*
- l) *eljárási költség, megelőlegezése, viselése, költségmentesség azzal, hogy a költségek megelőlegezésének hiányában a jegyző az eljárást megszünteti,*
- m) *döntés közlése, kijavítása, kiegészítése,*
- n) *jogorvoslat, döntés-felülvizsgálat azzal, hogy az egyezséget jóváhagyó határozat módosításának vagy visszavonásának nincs helye, és azzal szemben felügyeleti jogkör sem gyakorolható,*
- o) *végrehajtás (az egyezséget jóváhagyó határozat végrehajtásának kivételével).*

A vadkárbecslési eljárás a fentiek értelmében közigazgatási eljárás, amit a Ket. 12.§ (2) is igazol:

Ket. 12.§ (2) Közigazgatási hatósági ügy (a továbbiakban: hatósági ügy):

- a) *minden olyan ügy, amelyben a közigazgatási hatóság az ügyfelet érintő jogot vagy köteleiséget állapít meg, adatot, tényt vagy jogosultságot igazol, hatósági nyilvántartást vezet, vagy hatósági ellenőrzést végez.*

Összegezve:

A Vtv. 81/A. – a jegyző által indított vadkárbecslési eljárást közigazgatási eljárásnak minősíti. Ettől kezdve a jegyző köteles a Ket. rendelkezéseit is figyelembe venni az eljárás során.

A Vtv. 81. § (3) és a Ket. 58. § (1) meghatározza, hogy a jegyzőnek szakértőt kell kirendelnie. A szakértő a rendeletben meghatározott személy lehet.

A Ket. 58. § (3) bekezdése szerint a jegyzőnek igazságügyi, vagy igazságügyi szakértői jogosultsággal rendelkező személyt kell kijelölnie az eljárás lefolytatására.

A Vhr. 83. § (1), amely a Vtv.-nél és a Ket.-nél is alacsonyabb rendű jogszabály, megállapítja, hogy milyen képesítéssel kell rendelkeznie a szakértőnek. *A Vhr. elegendőnek tartja a közép fokú végzettségű személyt is a szakértői feladatok ellátására.*

A Vhr. 83. § (3) szerint a kirendelhető szakértők listáját a vadászati hatóság állítja össze a Vhr. 83. § (1) figyelembe vételével.

Ezek a rendelkezések nincsenek összhangban a Ket. 58. § (3) bekezdésével, amely igazságügyi, vagy igazságügyi jogosultsággal rendelkező szakértő kirendelését írja elő.

2.4.2. Szakértő kirendelése a jegyző által

A napi gyakorlatból megállapítható, hogy a jegyzők túlnyomó része nincsen tisztában a vadkárbecslési eljárásokra vonatkozó jogszabályokkal és azok alkalmazási módjával.

Ket. 58. § (1) *Szakértőt kell meghallgatni vagy szakértői véleményt kell kérni, ha az eljáró hatóság nem rendelkezik megfelelő szakértelemmel, és*

(5) A szakértő személyére az ügyfél is tehet javaslatot. Az ügyfél kérelmére az ezzel járó költségek megelőlegezése esetén a hatóság a kirendelt szakértőn kívül indokolt esetben - akár a szakértői vélemény előterjesztése előtt, akár az után - igazságügyi szakértői tevékenység végzésére jogosult más szakértőt is kirendelhet. Az ügyfél által felkért szakértő véleménye bizonyítékként használható fel akkor is, ha a szakértőt a hatóság nem rendeli ki.

A kérelmező károsult kérésének a jegyző gyakran helyt ad, és azt a szakértőt rendeli ki, akit az ügyfél kér. Ennek az a veszélye, hogy az ügyfél még annyira sincs tisztában a jogszabályokkal, mint a jegyző, és egyáltalán nem tulajdonít jelentőséget annak, hogy a kirendelendő szakértő igazságügyi szakértő-e? Ezzel saját magának okoz hátrányt, ha az eljárásban nem születik megegyezés, mert így nem lesz a tulajdonában hiteles igazságügyi szakértői vélemény, amelynek segítségével a bíróságon bizonyítani tudná igazát. A döntő szempont az ügyfélnél, amikor egy adott szakértő kirendelését kéri az az, hogy mennyire ismeri a szakértőt, mennyire van megelégedve a munkájával?

Gyakran előfordul, hogy a jegyző nem hajlandó addig megindítani az eljárást, amíg a kérelmező nem hoz igazolást a vadászatra jogosulttól arról, hogy nem jött létre egyezség az ügyben. Ez teljesen téves jogértelmezés a jegyző részéről, és sérti az ügyfél jogát a kérelemre történő hatósági eljárás indításához. Mert ha a vadászatra jogosult nem adja ki a jegyző által jogsértően kért igazolást, akkor a jegyző jogellenesen megtagadja az eljárás indítását, ezzel lehetetlenné teszi a termelő számára azt, hogy érvényesítse jogos kárigényét.

2.4.3. A szakértői díj megfizetése

A kérelemre indított hatósági eljárásban az eljárási költséget a kérelmezőnek kell megfizetnie. *Ket. 153. § (2) Eljárási költségek: 9. a szakértői díj, ideértve a szakértő költségtérítését*

Ket. 156. § (1) A kérelemre indult eljárásban az egyéb eljárási költséget - ha törvény másként nem rendelkezik - a kérelmező ügyfél előlegezi meg, illetve viseli. Több azonos érdekű ügyfél esetén az egyéb eljárási költséget az ügyfelek - eltérő megállapodásuk hiányában - egymás között egyenlő arányban előlegezik meg, illetve viselik. Az ügyfél az előleg összegét letétbe helyezi a hatóságnál.

A károsult tehát kérelmezi a jegyzőtől közigazgatási eljárás keretében a szakértő kirendelését kárának megállapítása érdekében. A jegyző legtöbb esetben telefonon felhívja a kiválasztott szakértőt, és megkérdezi, hogy várhatóan mekkora lesz a szakértői díj. A szakértő semmit nem tud az ügyről, nem ismeri a területet, a növényzetet, a kár mértékét, ezért korábbi tapasztalataiból és a jegyző által közölt területnagyságokból kiindulva próbálja meg megbecsülni, hogy mennyi ideig fog tartani a szakértői szemle, a szakvélemény elkészítése és mekkora költségei keletkeznek a szakvélemény elkészítése során? Mindezek alapján próbál meg egy közelítő összeget mondani a jegyzőnek. Természetesen ez az összeg jelentősen változhat a sok előre ismeretlen tényező miatt.

A szakértő által mondott összeget a jegyző letétbe helyezteti a kérelmezővel, és a szakértői munka végeztével a díjjegyzék alapján a szakértői díjat kiutalja a szakértő részére. Ez azonban sok esetben nincs így. Gyakran előfordul, hogy a jegyző ugyan felszólítja a károsultat a szakértői díj letétbe helyezésére, erre azonban nem kerül sor. A jegyzőnek ilyenkor fel kellene függesztenie az eljárást, de sok esetben ezt nem teszi meg és a szakértő a megadott napon elvégzi a rá bízott feladatot. Ha a károsultnak nem tetszik valamiért a szakértő munkája, akkor nem akarja a jegyző irányába befizetni a szakértői díjat. Emiatt a szakértő csak hosszú idő után, késve kapja meg a díját. Ha több időt tölt a szakértő a szakértői szemlével vagy a szakvélemény elkészítésével, mint azt előre kalkulálta, akkor sérelmezik a szakértői díj pótlólagos kiegészítését.

Több esetben előfordul, hogy bosszúból megfellebbezik a szakértői díj összegét, mondván, hogy a díj nagysága aránytalan az elvégzett munkához képest. Ez a cselekedet is azzal jár, hogy a szakértő csak jelentős késéssel jut hozzá a munkája ellenértékéhez.

2.4.4. Egyezségi szakasz

A jegyzőnél indított vadkárbecslési eljárás egyezség megkötésére irányul. A szakértő a munkája befejezése után köteles haladéktalanul megküldeni a jegyzőnek a vadkárbecslésről készült jegyzőkönyvet a Vtv. előírásai szerint. Az igazságügyi szakértő ilyen esetekben is mindig készít szakvéleményt a jegyzőkönyv alapján és ezt is megküldi a jegyzőnek.

A jegyző köteles a károsultat és a vadászatra jogosultat egy egyeztető tárgyalásra összehívni és megkísérlni a szakértő véleménye alapján egyezséget létrehozni a felek között. Ha a felek hajlandóak megegyezni, akkor nagyon sok esetben a károsult a szakértő által megállapítottnál kevesebb összeggel is beéri csak azért, hogy elkerülje a pereskedést. Így mindenképpen a károsult rosszul jár, mert nem kapja meg a kártérítés teljes összegét, ami megilleti.

2.4.5. A felek közötti megállapodás és jogkövetkezményei

Ha a jegyző jelenlétében sikerül a károsultnak és a vadászatra jogosultnak egyezsége jutniuk a vadkár mértékében, értékében, a kártérítés módjában, akkor a jegyző az egyezséget határozatba foglalja, és az eljárást megszünteti.

A határozat alapján a vadászatra jogosult köteles a vadkár összegét megtéríteni a termelőnek. Amennyiben ezt mégsem teszi meg, a határozat birtokában a követelés közvetlenül behajtható. Ebben az esetben újra a károsultnak keletkezik plusz költsége és később jut az őt megillető kártérítési összeghez.

2.4.6. Egyezség hiánya

Amennyiben a jegyző által összehívott tárgyaláson a felek a szakértői vélemény ellenére sem tudnak megegyezni a kár mértékében, kifizetésében, úgy a jegyző egyezség hiányában lezárja a közigazgatási eljárást.

2.4.7. Peres úton történő érdekérvényesítés

A károsultnak nem marad más választása, harminc napon belül peres úton kérheti a bíróságtól kárának megtérítését. Ha a korábbi eljárás során nem igazságügyi szakértő készítette a szakvéleményt, abban az esetben kicsi az esélye a termelőnek arra, hogy a bíróság megítéli a neki járó kártérítési összeget. A bíróság a felek kérelmére vagy hivatalból is rendelhet ki igazságügyi szakértőt az ügyben. Az igazságügyi szakértő lehetőségei azonban korlátozottak, mivel a szakértői szemle megtartására gyakorlatilag sosincs érdemi lehetőség. Az eltelt idő miatt eltűntek azok a bizonyítékok, amelyből az igazságügyi szakértő megállapíthatná a keletkezett kár mértékét, értékét. A keresethez becsatolt vadkárbecslési jegyzőkönyvek olyannyira hiányosak, hogy azokból szintén nem tud a szakértő utólag érdemi következtetéseket levonni. Így kicsi az esély arra, hogy a termelőnek megítéli a bíróság a keresetben betervezett kártérítési összeget.

A termelő számára pozitív ítélet esetén is nehezen lehet a vadászatra jogosulton behajtani a kártérítés összegét. Nincs ugyanis egyetlen társaságnál sem erre elkülönített pénzalap, amelyből fedeznék a károk kifizetését. Ha jelentős összegű kártérítésről van szó, akkor inkább leveszik a bankszámláról a pénzüket, minden pénzforgalmat megpróbálnak készpénzben lebonyolítani. Végző esetben jogutód nélkül megszüntetik a vadásztársaságot, és felelős hiányában nincs kin behajtani a követelést.

2.4.8. Bírósági eljárás a termelő kérelmére

A károsult közvetlenül a bíróságtól is kérheti kárának megtérítését, a jegyzői közigazgatási eljárás mellőzésével. Erre a 2005. évi XLVIII. törvény (az igazságügyi szakértő nemperes eljárásban történő kirendeléséről) ad lehetőséget.

Határozott előnye a jegyzői eljárással szemben a bírósági eljárásnak az, hogy a bíróság kizárólag igazságügyi szakértőt rendel ki a kár megállapítására. A bíróság által kirendelt igazságügyi szakértő szakvéleményét a bíróság további bizonyítási eljárás nélkül elfogadja a későbbiekben, és per esetén kötelezi ítéletében a vadászatra jogosultat a kár megtérítésére.

Hátránya az eljárásnak, hogy rendkívül lassú, lassabb a jegyzői eljárásnál. Emiatt a termelő nagyon sokáig nem tudja betakarítani a termését, meg kell várnia a bíróság által kirendelt igazságügyi szakértő

szemléjét. További hátránya az eljárásnak, hogy a termelő nagyon hosszú idő után kapja meg az őt megillető kártérítési összeget. A bírósági eljárás kezdeményezése garantáltan rossz viszonyt eredményez a termelő és a vadászatra jogosult között, lehetetlenné téve a későbbiekben az együttműködést. Vélhetően ezért is választják a károsultak nagyon ritkán a kárrendezésnek ezt a módját.

3. A szakértők munkája

A vadkárok megtérítésének folyamatában rendkívül fontos szerep jut a szakértőknek. Ők azok, akiknek minden körülménytől függetlenül kell meghatározni a vad által okozott kár mértékét és kiszámítani a kártérítés összegét. Munkájuk összetett, bonyolult feladat, amely magas szintű különleges szakértelmet követel meg.

3.1. Jogszabályi előírások

A szakértők munkáját attól függően, hogy a háromszintű szakértői rendszer mely szintjén állnak, eltérő jogszabályok határozzák meg. A Vadászati Hatóság által vezetett megyei névjegyzékben szereplő személyekre csak a Vtv. 75-81/A §-ai és a Vhr. 82 -84§-ai vonatkoznak.

Az ágazati szakértők működését szintén a Vtv. és a Vhr. szabályozza. A szakértői névjegyzékbe kerülésük feltételeit a 1/2010. (I. 14.) FVM rendelet tartalmazza. A névjegyzéket jelenleg a NAKVI vezeti, a NAKVI honlapjáról lehetne elérni, ha működne. Az ágazati szakértők munkájától joggal elvárható, hogy az igazságügyi szakértőkre vonatkozó jogszabályoknak, követelményeknek is megfeleljen.

Az igazságügyi szakértők működését a 2005. évi XLVII. törvény és a 2005. évi XLVIII. törvény, a 31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet és az Igazságügyi Szakértők Etikai Kódexe szabályozza. Az igazságügyi szakértők névjegyzékét a KIM vezeti és a KIM honlapjáról érhető el szabadon, bárki számára.

3.2. Szakmai módszerek fő típusai

Minden egyes szakterületnek megvannak a saját, speciális szakmódszerei a szakértői feladatok elvégzéséhez. A vadkárok felmérésének, értékelésének módszereit két fő csoportra lehet osztani, szubjektív és objektív módszerekre.

3.2.1. Szubjektív kárbecslés

A szubjektív kárbecslés tapasztalati úton történik. Rendkívül nagy gyakorlatot, helyismeretet követel. Pontossága ennek ellenére meg sem közelíti az elvárható szintet, rendkívül nagy tévedésekkel terhelt módszer. Lényege, hogy a szakértő szemrevételezi a terményt, ránézésre megbecsüli a keletkezett kár mértékét és az átlagos termés mennyiségét, és ebből a két adatból illetve a termény felvásárlási árából kiszámolja a fizetendő kártérítés összegét. Gyakorlatilag egy hasraütésszerű saccolásról van szó ebben az esetben, ami vagy igaz, vagy nem, a valóság és a saccolás viszonya hasonlatos a lottó

nyerőszámainak megtippeléséhez. A különböző listákon bejegyzett szakértők több mint 90%-a ezzel a módszerrel dolgozik. Rendkívül gyors, ugyanakkor kevés ráfordítást, befektetett energiát, kevés szaktudást igénylő pontatlan módszer.

3.2.2. *Objektív kárfelmérés*

Az objektív kárfelmérés méréseken alapuló szakértői módszer. A szakértő ebben az esetben minden fontos paramétert megméri a károsított területrészen. A mérhető paraméterek közé tartozik többek között az egy egységre vonatkoztatott sortávolság, tőszám, kalászszaám, csőszám, termésmennyiség, a termés nedvesség tartalma, a károsítás mértéke, a károsított terület nagysága stb. A károsított területet aprólékosan végigjáró szakértő a vadkár mellett egyéb biotikus és abiotikus károsító tényezőkkel is találkozik a táblában, azokat elkülöníti a vad általi károkozástól. Így nem fordulhat elő, hogy például a jégverést vadkárként méri fel.

Az objektív kárfelmérésen felmért adatokat a szakértő megfelelően, visszaellenőrizhetően dokumentálja, azokat a számításainál felhasználja. Minden egyes mért adatnak megvan a helye a számításoknál, logikusan, bárki számára érthetően következik egyik a másikból. A felmért, kiszámított termésmennyiség és a vadkár mértéke 5-10% hibahatáron belül található.

Objektív módszereken alapuló kárfelmérést nagyon kevés szakértő használ. Jelentősen nagyobb, készségszintű szaktudást igénylő munka, mint a szubjektív kárbecslés. Jóval több időráfordítással jár és sokkal több eszközt is igényel, amit a szakértőnek meg kell vásárolnia.

A módszer legnagyobb előnye a pontos dokumentáció, a visszaellenőrizhetőség, a pontosság. Az objektív, méréseken alapuló módszerrel dolgozó szakértő kizárja munkájából a szubjektivitást, ezzel a csalás lehetősége teljesen megszűnik. Az objektív mérésekre alapozva elkészített szakvélemény a bíróság előtt is megállja a helyét, ezzel nagyobb jogbiztonságot nyújt a károsult termelőnek.

3.3. **Az egységes módszerek hiányából eredő problémák**

Az igazságügyi szakértők működését szabályozó jogszabályok és az Etikai Kódex előírják a szakértőknek, hogy kötelesek a tudomány állásának megfelelő legújabb módszereket alkalmazni munkájuk során. A Vtv. nem tartalmaz ilyen előírásokat és a megyei névjegyzékben vagy az ágazati névjegyzékben szereplő szakértőknek nincs ilyen kötelezettségük. Ezért tehetik meg, hogy a rendkívül pontatlan szubjektív kárbecslési módszereket alkalmazzák.

Az egységes méréseken alapuló módszerek használatának hiánya miatt vagy a károsult, vagy a vadászatra jogosult garantáltan rosszul jár attól függően, hogy melyik irányban téved a szakértő.

Az egységes módszerek hiánya miatt lehetetlen pontos összehasonlítást készíteni az adott évben az ország különböző területein keletkezett károkról. Nem lehet eldönteni, hogy melyik termelő és vadászatra jogosult dolgozott jól, hatékonyan és melyik nem. Nem lehet azt sem pontosan kimutatni, hogy a keletkezett károk mennyisége milyen mértékben függ össze a vadállomány létszámviszonyaival illetve a termés felvásárlási árának változásával.

4. A vadkár elleni védekezés

A vadkár elleni védekezés mind a termelő, mind a vadászatra jogosult kötelessége a Vtv. 79. § (1) alapján. A Legfelsőbb Bíróság BH 2002.484 számú határozata nevesíti a Ptk.-ra és a Vtv.-re hivatkozva, hogy a kötelezettség mindkét felet egyenlő arányban, 50-50%-ban terheli.

4.1. A vadászatra jogosult feladatai

A vadászatra jogosultnak kötelessége a vadkár elhárításában tevékenyen, a megfelelő szakmai módszerek, eszközök használatával közreműködni. Amennyiben vadkárt észlel valamelyik területen, vagy korábbi tapasztalatból, helyismeretből tudja, hogy az adott területen vad általi károsítás várható, köteles a termelőt értesíteni, felvenni vele a kapcsolatot a vadkárok megelőzése érdekében.

A termelőtől nem lehet elvárni, hogy a vadgazdálkodási szakismereteket igényelő feladatban eldöntse, hogy szakmailag melyik a helyes vadkár megelőzési, elhárítási módszer. A vadászatra jogosultnak kell a szaktudásával ezt eldönteni. A vadászatra jogosultnak lehetősége van vadászati, vadkár elhárítási berendezéseket telepíteni a károsult földterületen, de ezt csak a földhasználójának engedélyével teheti meg. A földhasználója viszont csak nagyon alapos indokkal tilthatja meg a vadászatra jogosultnak a berendezések elhelyezését.

4.2. A termelő feladatai

A földhasználójának is kötelessége a keletkezett kárt azonnal jelezni a vadászatra jogosult felé. Köteles tevékenyen részt venni a vadkárelhárításban. Szaktudás hiányában nem neki kell eldöntenie, hogy melyik vadkárelhárító módszert célszerű használni. A választott módszer, berendezés kivitelezésében, működtetésében viszont köteles tevékenyen részt venni. A kár megelőzésével, elhárításával kapcsolatos költségek, munka 50%-a a földhasználóját terheli. Fontos lenne definiálni a „gondos gazda” fogalmát a mezőgazdaságban és az erdőgazdálkodásban egyaránt. Tudatosítani kell a gazdálkodókkal az értékarányos önálló védekezés szükségességét is.

4.3. Megoldásra váró problémák a vadkár elleni védekezés terén

Gyakori probléma mind a termelő, mind a vadászatra jogosult részéről, hogy nem hajlandó semmit sem tenni egyik sem a vadkárok megelőzése érdekében. Ez általában akkor fordul elő, ha rossz a viszony a felek között. Mindennapos jelenség, hogy a vadászatra jogosult teljesen egyedül próbál meg védekezni a vadkár ellen. A földhasználója elvárja, hogy a vadászatra jogosult egyedül, a teljes védekezési költséget magára vállalva védje meg földjeit. Úgy véli, hogy ő a védekezési kötelezettségének annyival eleget tett, hogy megengedi a vadászatra jogosultnak, hogy megvédjék a földjeit. Elmérgesedett, rossz viszony esetén sokszor szándékosan megrongálja, tönkreteszi a vadászati és a vadkárelhárító berendezéseket, eszközöket.

Előfordul az is, hogy a termelő egyedül védekezik, a vadászatra jogosult nem hajlandó részt venni a vadkár megelőzési munkákban.

A helyes termelési szerkezet megválasztásával nagymértékben lehet csökkenteni a vad által okozott kárt. Ehhez a két fél jó kapcsolatára, együttműködésére van szükség. Rossz kapcsolat esetén ugyanígy szándékosan lehet olyan vetésszerkezetet is alkalmazni, ami fokozottan generálja a vadkár keletkezését.

4.3.1. Rendes gazdálkodás köre

A jogalkalmazás során elengedhetetlen a földhasználó kármegelőző és együttműködő tevékenységének részletes rögzítése, a rendes gazdálkodás körének egyértelmű meghatározása. Derüljön ki egyértelműen, hogy a földhasználónak mi a kötelessége. A rendes gazdálkodás körét meghaladó közreműködés fogalma jelenleg nehezen megfogható, annak pontosítása, részletes meghatározása feltétlenül szükséges.

A mező- és erdőgazdálkodásban is elvárt a gondos gazdától, hogy az általa kezelt, termelt növénykultúrát a lehető legjobb egészségi állapotban tartsa, értékét megfelelő beavatkozásokkal (ápolással, kezeléssel) megóvja, növelje. A gazdálkodó védekezik a károsítók ellen. A vad, akárcsak a többi terméskiesést okozó károsító része a természeti környezetünknek, azonban a vadtól eltérő károsítókkal senki nem gazdálkodik és nem is fizet utánuk kártérítést. A vad kártétele elleni védekezés alapérdekben a termelőhöz, a gazdálkodóhoz kötődik, melyhez a vadászatra jogosult (kártérítési kötelezettsége miatt) csak társulhat. A gazdálkodó részéről elmulasztott vagy helytelen védekezés esetén a vadászatra jogosult kártérítési felelőssége csak olyan arányban álljon fent, melyben az általa önállóan kifejtett védekezés esetleges elmaradása a keletkezett vadkár mértékében felróható.

4.3.2. Kármegelőző tevékenység a termelő részéről

A törvénynek rendelkezni kellene a kötelezően kerítéssel védve természetű nagy kockázatú növénykultúrákról (gyümölcsös, kertészeti termékek, karácsonyfatelepek, csemetekertek, ...). A kerítés léte ezekben az esetekben szakmai elvárás, de sajnos nem mindenhol valósulnak meg.

A vadkárosítás szempontjából fokozottan veszélyes mezőgazdasági kultúrák jegyzékét a Vhr-ben kell szabályozni. Vannak olyan kultúrák, melyek vonzó táplálékként vagy éppen magas értékükkel jelentenek fokozottan nagy vadkárkockázatot. A táblaméret növekedésével a vadkár kockázata is nő, ugyanezzel szemben a vadászatra jogosult védekezési lehetősége radikálisan csökken. Például: a legalább 100 ha-os területen tömbszerűen elhelyezkedő, erdő szomszédságában folytatott mezőgazdálkodás esetén a vadászatra jogosult önálló védekezése szinte lehetetlen. Az elvárt védekezési módokat és költségráfordításokat a termelt növénykultúra gazdasági értékével kell arányba állítani.

A fentiekén túl javasoljuk, hogy a mezőgazdasági földterületeken létesítendő vadkárelhárító (több évig fennmaradó, tartós rendeltetésű) kerítések megvalósítását előzze meg engedélyeztetési eljárás, hasonlóan, mint az erdőterületeken létesített kerítések esetében. A vadkárelhárító kerítést a károsító vad elleni technológiával kell kivitelezni, mely betölti rendeltetésének megfelelő funkcióját. A háztáji állatok elkerítésére alkalmazott technológia a vad elleni védelemre nem felel meg! Az eljáró hatóság a vadászati hatóság legyen, az eljárásban a vadászatra jogosult kapjon ügyféli jogállást. Jelenleg évről évre növekszik a szántóterületeket elhatároló, különböző műszaki paraméterű kerítések száma, hossza.

A földhasználó csak akkor lehet jogosult vadkártérítésre, ha a károsított növényállomány vonatkozásában az adott gazdálkodási és termőhelyre jellemző szakszerű agrotechnológiát (rendes gazdálkodás) alkalmaz és a földterület jogszerű földhasználója. A vad által okozott kártérítés kifizetésének jogalapját a földhasználati jogosultság képezi, károsultnak csak az ingatlan-nyilvántartásban szereplő jogszerű földhasználó minősüljön

5. A vadkárok okozta problémák megoldásának lehetőségei

A vadkárok okozta problémák megoldása egy rendkívül összetett feladat, amely a rohamosan fejlődő mezőgazdaságunk szempontjából akut problémamegoldásra vár. A probléma megoldás egy több lépcsős, egymásra épülő, egymást erősítő innovációs folyamatrendszer megvalósításában rejlik.

Első lépésben kezelni kell a halasztást nem tűrő problémákat és fel kell építenünk egy olyan stabil rendszert, mely képes kezelni ezt a konfliktusoktól terhelt problémát. A megoldás nem a vadállomány kiirtásában és nem a mezőgazdaság indokolatlan megterhelésében rejlik. Egységesítésre, szabályozásra van szükség, ahol minden érintett fél gyorsan, egyszerűen és biztonsággal járhat el. A problémákat úgy kell orvosolni, hogy az kedvező hatással legyen mind a gazdálkodókra, mind a közigazgatásra.

5.1. Szakértői hálózat

A problémamegoldás első lépése, hogy a vadkárok felmérését egy egységes és kötelezendően alkalmazott módszertan alapján, arra jogosult szakértők végezzék. Elengedhetetlennek találjuk egy szakértőkből álló országos lefedettséget biztosító irodahálózat kialakítását. Az irodahálózat üzemeltetését az arra megfelelő szakterülettel rendelkező Igazságügyi szakértői céggel kötött vállalkozási szerződés keretében kell megvalósítani. A szakértői irodák elvégzik a vadkárok felmérésével kapcsolatos szakértői feladatok koordinálását, elektronikus, valós idejű on-line adatlapokon rögzítve a károk mértékét és értékét. Ezzel biztos alapot tudnak adni a földhasználóknak a valós káruk megtérítéséhez.

Az országban véleményünk szerint 4 regionális és egy központi irodát kellene felállítani. A regionális irodák Dél-Dunántúl; Észak-Dunántúl; Észak-Magyarország; Alföld területi lefedettséggel, míg a központi iroda budapesti elhelyezkedéssel jönne létre.

Szakértői irodánként ca. 10-25 szakértőnek és 2-3 fő irodai munkaerőnek tudunk megfelelő munkahelyet teremteni. Napjaink ismert problémája, hogy a vadgazdálkodási diplomával rendelkező szakemberek nem, vagy csak ritkán tudnak megfelelő szinten a szakmájukban elhelyezkedni. A szakértővé válás és a szakmai továbbképzés emeli Országunk vadgazdálkodási szakirányban való nemzetközi elismertségét is. A Szent-István Egyetem Állatorvos Tudományi Karán posztgraduális felsőfokú képzés keretében szerezhethetnének speciális végzettséget (vadkárbecslő szakmérnök) a szakértő jelöltek, szakértők.

A szakértői irodahálózat biztosítani tudja az egységes módszertanra alapozott eljárásokat és magas fokú szakmai biztonsággal képes a valós vadkárértéket meghatározni. Az irodahálózat más, a

vadgazdálkodáshoz köthető komoly szakmai feladatok elvégzésére is alkalmas és alkalmazható, mint pl.: vadállományok becslése, vadgazdálkodási tervezés, stb. Alkalmas a vadgazdálkodási szakterületen folyó tudományos kutatások segítésére, azokkal történő együttműködésre is. Az üzemeltetés és annak költségoldala az üzemeltetői pályázaton sikeresen szereplő teljes vadgazdálkodási szakterülettel rendelkező Igazságügyi Szakértői Céget terheli.

Az irodahálózatban alkalmazott szakértők képzés és eredményes vizsga után kerülnek alkalmazásra.

5.1.1 A Vadkárbecslői képzés tematikája

A vadkárbecslés személyi feltételei:

Az átmeneti időszakot követően, *vadkárbecslési szakirányú továbbképzés* keretében megszerzett végzettség birtokában végezhető.

A vadkárbecslési szakirányú továbbképzés agrár-tudományterületen szerzett végzettségekre épül. A szakirányú továbbképzési szak 3 féléves képzés keretében fog indulni a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Karán. A képzésben az agrármérnöki, kertézmérnöki és erdőmérnöki képzést folytató intézmények és a témakör legelismertebb gyakorlati szakemberei is részt vesznek. A Magyar Vadgazdálkodási Szakértők Országos Egyesülete azért támogatja, hogy az Állatorvostudományi Karon kerüljön sor erre a képzésre, mert jelenleg csak e felsőoktatási karon dolgozik főállásban szakirányú tudományos fokozattal (PhD, Dr. habil.) rendelkező vezető oktató, akinek valós, releváns igazságügyi vadkárszakértői tapasztalata van a gyakorlatban és a kutatásban is és aki a képzést megfelelően tudja koordinálni.

Képzés témakörei:

1. Mezőgazdasági, kertészeti és erdészeti növénytan,
2. Alkalmazott növényélettan,
3. Vadászati állattan,
4. Vadgazdálkodás,
5. Szántóföldi növénytermesztés,
6. Kertészeti növénytermesztés (zöldség, gyümölcs, dísnövény, zöldfelület-gazdálkodás),
7. Erdőgazdálkodási ismeretek (erdőművelés, erdőrendezés),
8. Agrokémia, növényvédelmi kémia (növényvédőszer, hatásmechanizmusok, vadriasztószer),
9. Növényvédelem (szántóföldi és kertészeti növénykórtan, állati kártevők és abiotikus kórokok),
10. Erdővédelemtan,
11. Jogi és igazgatási ismeretek (mezőgazdasági, erdészeti, vadászati jog, szakértőkre vonatkozó jogi előírások, a vadkárbecsléshez kötődő jogi ismeretek),
12. Szakértői ismeretek,
13. Mezőgazdasági termésbecslés,
14. Mezőgazdasági kárbecslés,
15. Mezőgazdasági vadkárbecslés,
16. Kertészeti termés és kárbecslés,
17. Kertészeti vadkárok becslése,
18. Erdészeti kárbecslés,

19. Erdei vadkárbecslés,
20. Vadban okozott kár,
21. Vad által okozott belterületi károk értékelése,
22. Vadkármegelőzés és elhárítás,

Kötelező továbbképzés 10 óra, két évente

5.2. On-line vadkár bejelentési rendszer

A vadkár problémakör második fontos szegmense a bejelentések és a hozzá kapcsolódó adatok bizonytalansága. Mai világunk elengedhetetlen kelléke az internet. Az internet adta lehetőségek szinte minden területen megoldások tömkelegét hozták a társadalomnak. Az általunk tervezett on-line bejelentési rendszer is az informatikai hálózatra alapszik. Létre kívánunk hozni egy web alapú on-line bejelentési és ügyviteli rendszert, mely képes a korábban ismertetett hibák kiküszöbölésére. A rendszer lépésről-lépésre engedi haladni a bejelentőt és a megfelelő adatbázisokkal összekötve ellenőrzi is a beírt adatokat (helyrajzi szám, támogatott terület nagysága, stb.). A bejelentéseket a területileg illetékes szakértői irodához továbbítja. Azok a földhasználók, akik nem rendelkeznek számítógéppel, internet eléréssel vagy nincs meg az alapvető számítástechnikai ismeretük ahhoz, hogy a kárukat saját maguk be tudják jelenteni az on-line rendszeren keresztül, egyedi azonosítójuk és jelszavuk felhasználásával a falugazdászok segítségét tudják igénybe venni a kárbejelentéshez.

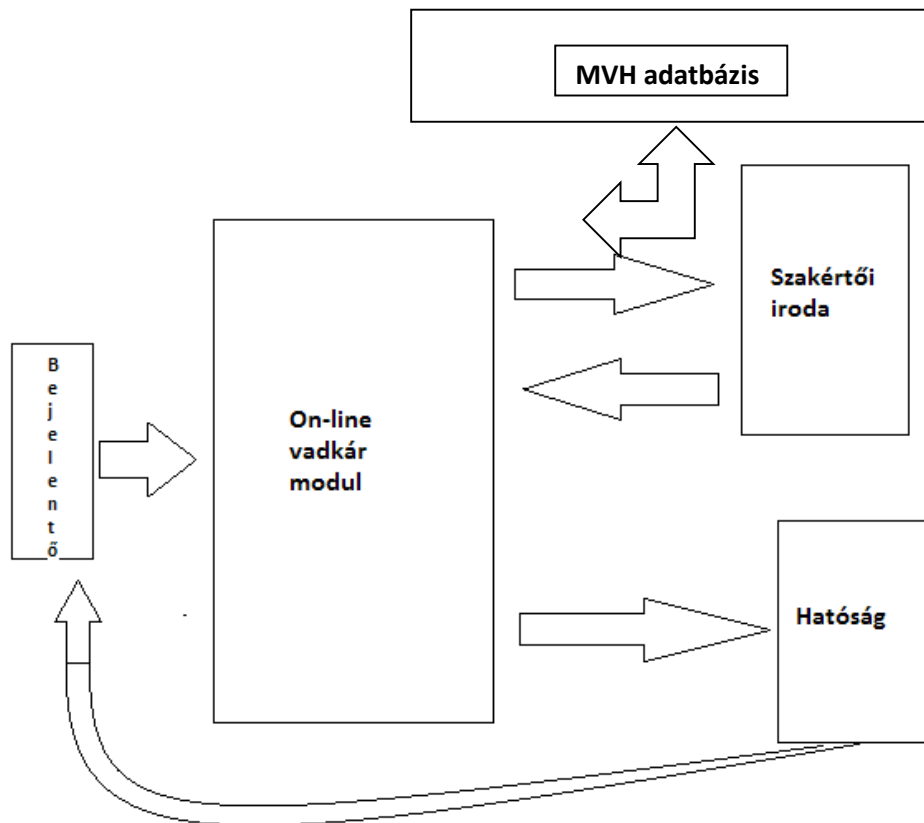
A on-line rendszer lehetőséget ad, hogy a terepi felvételezés eredményei azonnali mentés után olyan adathalmazt képezzenek, melyet utólagosan nem lehet manipulálni. A szoftver végigvezeti egzakt módon a szakértőt a kötelezendően alkalmazandó módszertani lépéseken is. A szoftver képes a kár mértékének és értékének kiszámítására és a fel nem használt költségek levonására. A szoftver elvégzi az egyszerűsített szakvélemények elkészítését, melyeket az eljáró szakértők elektronikus aláírásukkal hitelesítenek. A szakvélemények postázása a központi irodából történik. Az on-line bejelentési rendszer lehetővé teszi, hogy a bejelentést követő 2-3 napon belül szakértő járjon el a károsult földterületén.

Az on-line rendszer előnye, hogy lehetőség van a szakértők gyakorlati megtapasztalásait más hasonló rendszerekben felhasználni. Gyakorta előfordul, hogy parlagfüves, gyomos területeket, vagy erős kártevő fertőzöttséget rögzítenek a szakértők, mely információk megfelelő összekapcsolásban hatékony működési alapot adhatnak más hatóság munkájához is.

Az on-line rendszer kiépítésének alapfeltétele egy egységes, kötelezően alkalmazandó kárfelvételi protokoll megalkotása minden egyes mezőgazdasági és erdészeti kultúrára a legfrissebb tudományos eredmények felhasználásával.

5.3. Az on-line rendszer bemutatása

A földhasználó elektronikus úton bejelenti a vadkárral érintett földterületeit, melyek helyességét, a megfelelő adatbázis (MVH) alapján a rendszer ellenőrzi. Tovább lépve tájékoztatja az földhasználót a bejelentéshez kapcsolódó várható szakértői költségekről és tájékoztatja, hogy a területileg illetékes szakértői iroda elvégzi a kár felmérését. A kárfelvétel időpontjáról a bejelentőt az általa kiválasztott módon tájékoztatjuk (elektronikus, telefon, fax). A kárfelvétel eredményét a Nemzeti Vadkár és Vadgazdálkodási Alappal (következő fejezet tárgya, az ábrán „hatóság”) és a földhasználóval egyaránt közli a modul. A kár rendezése gyorsan és egyszerűen lezajlik.

A szakértő az eljárás során felmért adatokat folyamatában az on-line rendszerre rögzíti, melyek mentése a bevitelt követően azonnal megtörténik. Az eljárás során felvett adatok így a későbbiekben már nem módosíthatók. Az eljárás befolyásolása ezzel teljes mértékben kiküszöbölhető. A szakértő kénytelen a modul által adott módszertani lépéseket követni és a mintavételeket elvégezni. Az egységes módszertan (metodika) és dokumentációs rendszer könnyen áttekinthető és biztos statisztikai alapokat képez. A szakértői szemle egyéb tapasztalatait a modul szakértői kérdőíve rögzíti és továbbítja a megfelelő hatósághoz, szervezethez. A rendszer alkalmas a földalapú támogatások megfelelő felhasználásának ellenőrzésére, illetve ellenőrzésük segítésére is.

A modul képes megbízható statisztikai adatokat szolgáltatni az OVA és a FM számára is. Jelenleg a vadászatra jogosultaknak csak a megtérített vadkár forintban kifejezett értékét kell az éves vadgazdálkodási jelentésekben szerepeltetni. Nem kell részletes adatokat közölni arról, hogy a vadkár milyen tényezőkből tevődött össze. Emiatt az OVA által közzétett adatsorok további elemzésre csak nagyon korlátozottan alkalmasak.

A korábbi gyakorlattal szemben a szakértők által kitöltendő részletes kárfelvételi kérdőív a legapróbb részletekig alkalmas a természetett kultúrára, kárt okozó vadfajra vagy a keletkezett vadkár mértékére a nem a vad által okozott károkra vonatkozó kimutatások készítésére. Ezek az adatsorok számos tudományos kutatás alapját adhatják. A segítségükkel meghatározhatók a különösen kár érzékeny kultúrák vagy a legnagyobb mértékű károkat okozó vadfajok is. Az eredmények birtokában jobb preventív védekezés dolgozható ki.

5.4. A rendszer előnyei

A rendszernek számos előnye van a jelenlegi gyakorlattal szemben, hátránya ugyanakkor nincs.

5.4.1. Az eljárás egyszerűsítése

Az eljárást nem terhelik humán eredetű eljárási hibák (bejelentés pontatlansága, kirendelés, egyezségi kísérlet, végzés hozatal, stb.). A bejelentés gyorsan és megfelelő helyre érkezik. Az adatok valódiságát és pontosságát a rendszer automatikusan ellenőrzi. A korrupciós tényezők nullára redukálódnak.

5.4.2. A jegyzők terhelésének csökkentése

A rendszer lehetővé teszi, hogy a jegyzők válláról ezt a terhet levegyük. A jegyzők terheltsége elég nagy, valamint legtöbbjük nehezen, hibákkal terhelten folytatja le a vadkárfelmérési eljárásokat. Az eljárás egyszerűsítése csökkenti a közigazgatásra rótt terheket is. A jegyzők terheinek csökkentése mellett jelentős mértékben csökkenne azoknak a végeláthatatlan bírósági pereknek a száma is, melyek elsősorban jogosulatlan szakértésen, hibás módszereken és személyes konfliktusokon alapulnak.

5.4.3. Az eljárási időszak lerövidítése

Az eljárási idő, a normál jegyzői vagy előzetes bizonyítási eljáráshoz képest radikálisan csökken. A károsult gyorsan és egyszerűen érvényesítheti a jogos kárigényét, kiküszöbölve a felesleges késedelmet és konfliktusokat.

5.4.4. Költséghatékonyság

A rendszer felállítása jelentős költségmegtakarítást okoz a földhasználónak. Az eljárás egyszerűsödésével több, felesleges eljárási díj alól és ügyintézésről mentesül. Az on-line rendszer nem csak hivatali időben, hanem minden nap a nap 24 órájában működik, a lakásból sem kell kilépni ügyintézés miatt.

A bírósági perek és a jegyzői eljárások számának csökkentésével a központi költségvetés számára is megtakarításokat jelent.

5.5. A Nemzeti Vadkár és Vadgazdálkodási Alap létrehozása

A vadkárok rendezéséhez szükség van egy állami kezelésben lévő, hatósági jogkörökkel is rendelkező szervezet létrehozására. A szervezet által kezelt pénzügyi alapot a vadászatra jogosultaknak és a törvényes földhasználóknak kellene minden vadászati év kezdetére, területarányosan és a vadászterületen elejtett vad mennyisége alapján feltölteni. Az alap feltöltésének elmulasztása esetén

az irányító hatóság korlátozza a vadászati jog gyakorlását, illetve a termelők részéről a kártérítési lehetőség elvesztésével járhat az adott vadászati évre vonatkoztatva. A hozzájárulás mértékét úgy kell megállapítani, hogy az éves kárértéket és a NVA működését fedezze. A hozzájárulás a vadkár eloszlásának megfelelő. A vadkárval erősen terhelt vadászatra jogosultak jelentősebb árbevételrel is rendelkeznek, így hozzájárulásuknak is magasabbnak kell lennie. A hozzájárulás ha-ra, valamint elejtett nagy- és apróvadra vonatkoztatva kell megadni. Az alap terhére a szakértői irodahálózat felmérései alapján a szervezet kártalanítja a földhasználókat.

A szakértők megállapításai alapján szankcionálhatják a nem megfelelő vadgazdálkodói kármegelőzést is. A szankciókból befolyt bírságok az alapot erősítik. A bírságtételeket a jogkövető magatartás kikényszerítése céljából jelentős mértékűre kell méretezni. A vadkár alapba történő hozzájárulással fizetésre kényszerülnek azok a vadgazdálkodók is, akik eddig ezt szabotálták. Az így befolyt pénzeszközök rendben visszakerülnek az agráriumba. Az agrárszektorból korábban kieső, meg nem fizetett kártérítések visszakerülnek a megfelelő körforgásba és erősítik a mezőgazdaság stabilitását. A fejlődő mezőgazdasági ágazat számára ez egy elengedhetetlen lépés.

Az alap létrehozásával megszűnik a vadkárok korrupciós célra történő felhasználásának lehetősége. Nem lehet többé vadkártérítésnek álcázottan adás-vételi szerződéseket lebonyolítani megkerülve az ÁFA és egyéb adók megfizetését, nem lehet a vadászatra jogosultak kasszájából pénzt saját célú felhasználásra kimenteni, átcsoportosítani.

Az alap létrehozását az 1996. évi LV. törvény módosításával lehet létrehozni. A jogszabály módosításba bele kell foglalni a szakértői irodahálózat szerepét valamint az on-line vadkármodul működését is. A vadkár felmérésére kizárólagosan a szakértői hálózatot kell jogosultsággal megbízni. Ugyanezen jogszabály teheti lehetővé a szakértői hálózat tágabb (vadállománybecslés, vadgazdálkodási tervezés, stb.) szakterületi igénybevételét is. A szakértői hálózat megbízható adatokat képes szolgáltatni a vadgazdálkodási adattár számára, lehetővé téve a pontos tudományos elemzések, kutatások elvégzését is.

A vadászatra jogosultak hozzájárulása a következő szegmensekből tevődik össze:

Erdő, fásítás, gyeper, legelő terület után: **500,- Ft/ha**

Mezőgazdasági szántó terület után: **500,- Ft/ha**

Vadkilövésenként:

Gímszarvas, Dámvad, Vaddisznó, Muflon után: **5.000,- Ft/db**

Mezei nyúl és Őz után: **1.000,- Ft/db**

A törvényes földhasználók hozzájárulása: **500,- Ft/ha.**

Az alap képes arra, hogy a megfelelő színvonalon gazdálkodó vadászatra jogosultaknak pályázati forrásként szolgáljon a vadkár elleni védekezés vagy a vadgazdálkodási tevékenységük fejlesztése céljából.

6. A vadkárbecslés metodikája

6.1. A mezőgazdasági vadkárbecslés szakmai irányelvei

A felmérés során mindig törekedni kell az objektivitásra, azaz a becslés a lehetőségekhez képest a valós kárértéket minél jobban közelítse. A vadkárbecslés során csak azt a kárt szabad vadkárként felvenni, amelyről a szemle során szakértői bizonyossággal megállapítható, hogy azt vad okozta.

6.1.1. A vadkárbecslés általános szabályai

A mezőgazdasági vadkárbecsléshez a következő adatok ismerete szükséges:

- a felméréendő művelt terület kiterjedése,
- a terület vadkármentes termésátlaga,
- a vad által okozott kár százalékban meghatározott értéke.

Amennyiben a terület átlagától fokozottan eltérő termésátlagú vagy károsítású, nagy kiterjedésű területrész/ek találhatóak akkor azok méretét, termésátlagát és kárszázalékát külön kell meghatározni, és értékelni. Hasonló a helyzet az egybefüggően teljesen károsított foltokkal is. Azok kiterjedését mérni kell terepi GPS készülékkel és ki kell vonni a felméréendő teljes terület méretéből és ezekre külön kell meghatározni a terméskiesés értékét.

Ahhoz, hogy ezekhez az adatokhoz hozzájussunk és a vadkár szakmailag és jogilag elfogadható módon becsülhető legyen az alábbi alapelveknek és szabályoknak kell érvényesülniük:

- a) mintaterületeken mintavételeket kell alkalmazni,
- b) vadkártól függetlenül termést nem fejlesztő növények nem kerülnek felvételezésre,
- c) a mintaterületeken meg kell határozni a ténylegesen termést fejlesztő növények számát,
- d) a mintaterületeken meg kell határozni a vad által károsított növények számát,
- e) termésmintát kell szedni minden mintaterületről,
- f) méréssel meg kell határozni a termés (szemek, kaszatok), növényenkénti átlagos tömegét,
- g) majd meg kell határozni a terméyminta nedvességtartalmát gabonanedvesség-mérő műszer (vagy laborvizsgálat) segítségével, és a lemorzolt tömeget a Magyar Szabvány szerinti víztartalomra kell normalizálni.
- h) le kell vonni a tisztítási és betakarítási veszteséget.
- i) fel kell mérni a vadkártól függetlenül termést nem adó táblarészletek kiterjedését (ha van ilyen),
- j) fel kell mérni a vadkár miatti, esetlegesen fellelhető egybefüggően károsított foltok kiterjedését,
- k) ki kell számolni a teljes vadkármentes termésátlagot és a teljes termésmennyiséget,
- l) ki kell számolni a kárt %-ban, termésmennyiségben és értékben,
- m) a vad által okozott kár értékéből le kell vonni a rendelet 5. számú melléklete szerint az elmaradt költségeket,
- n) a vadkár megosztását a felek közreműködése, szakszerű kármegelőzési tevékenységük elvégzése alapján kell meghatározni.

6.1.2. A vadkárbecslés során alkalmazandó eszközök

A vadkárbecslés különböző munkafolyamatai során az alábbi eszközöket kell alkalmazni.

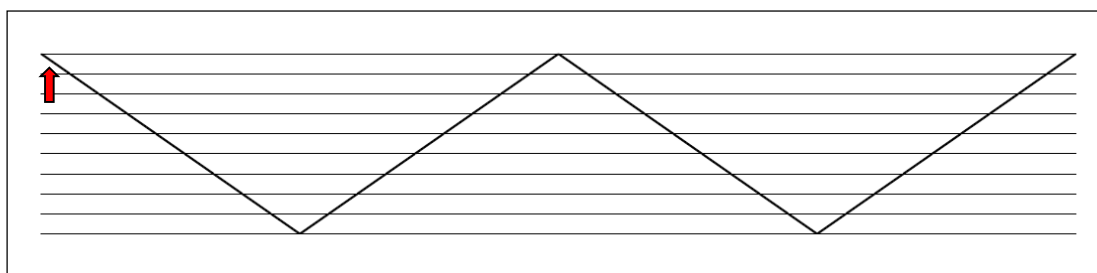
- Mérőszalag: legalább 20-méteres,
- Terepi GPS készülék, területmérésre alkalmas szoftverrel,
- 0,5 és 1m²-es mintatér kijelölő keret,
- Mérleg: 1 gramm pontosságú asztali- és 10 gramm pontosságú húzós mérleg,
- Termény nedvességmérő készülék,
- Goedatált fénykép készítésére alkalmas fényképezőgép

Az MVSZOE tagjai a terepi vadkár felmérési feladatok során megvizsgálták a drónok és egyéb légi megfigyelőeszközök, valamint a távérzékelési eljárások alkalmazhatóságát is. Szakértőink egybehangzóan alkalmatlannak tartják ezeket az eszközöket a vadkár felmérésre, becslésre, hiszen nem alkalmasak sem a kárt okozó beazonosítására, sem a kár mértékének meghatározására, sem a különböző károsítók elkülönítésére! Ezekkel az eszközökkel vadkárt objektíven becsülni nem lehet, a szubjektív vélekedéssel vannak egy szinten, melynek eszközigénye viszont nincs!

6.1.3. A mintateretek kijelölésének szabályai

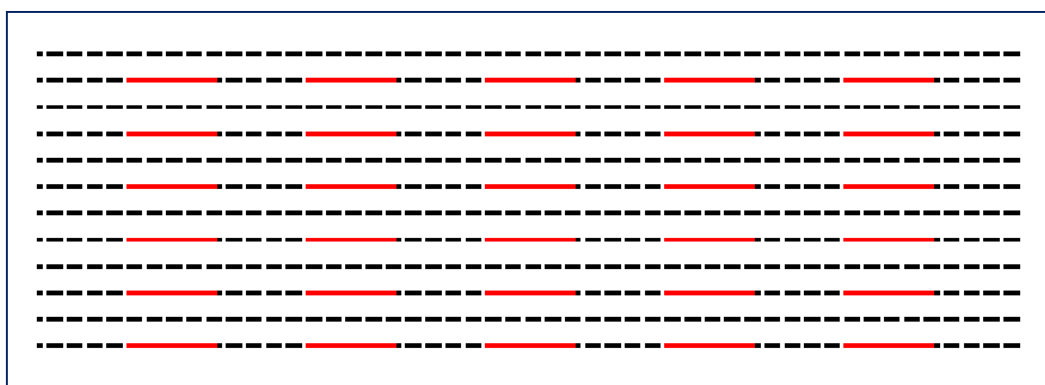
A **mintateretek kijelölése és elhelyezése** a táblán minden esetben szisztematikus kijelölést alkalmazva történik. A kijelölést a táblán haladva az ún. nyomvonalak mentén kell elvégezni. A nyomvonal a táblán a becslés során megtett út. A táblán a mintatereteket egyenletesen kell kijelölni.

Ennek megfelelően a tábla egyik sarkánál az első mintateret az utolsó szegősorot követő sorban véletlenszerűen kell kijelölni, majd ettől a mintatértől számítva, a többi mintateret szisztematikus módszerrel kell kijelölni. A mintateretek táblán való elhelyezésének javasolt útvonala „W” nyomvonalon kell, hogy haladjon úgy, hogy azon a mintateretek egymástól egyenlő távolságban legyenek. (1. ábra)

1. ábra: A mintateretek nyomvonala a kezdő mintatérrel (piros nyíl)

Az előzőekben ismertetett módszer alól kivétel a gabona és a duplagabona sortávolságra vetett növények taposási és túráskárának előzetes felmérése. Ennek során a mintatereteket szintén szisztematikus javasoljuk kijelölni, de oly módon, hogy a mintateretek a sorok mentén egymással párhuzamosak kell, hogy legyenek. (2. ábra)

2. **ábra:** Párhuzamos mintateretek (piros jelöléssel) gabona-, dupla gabona sortávú növények esetében.

A mintatér kijelölés során a felmérés előtt, a tábla mérete alapján előre meg kell határozni a mintateretek számát és ki kell számolni a mintateretek egymáshoz képesti távolságát az alábbi képletek szerint:

„W” alakú mintatér útvonal esetén

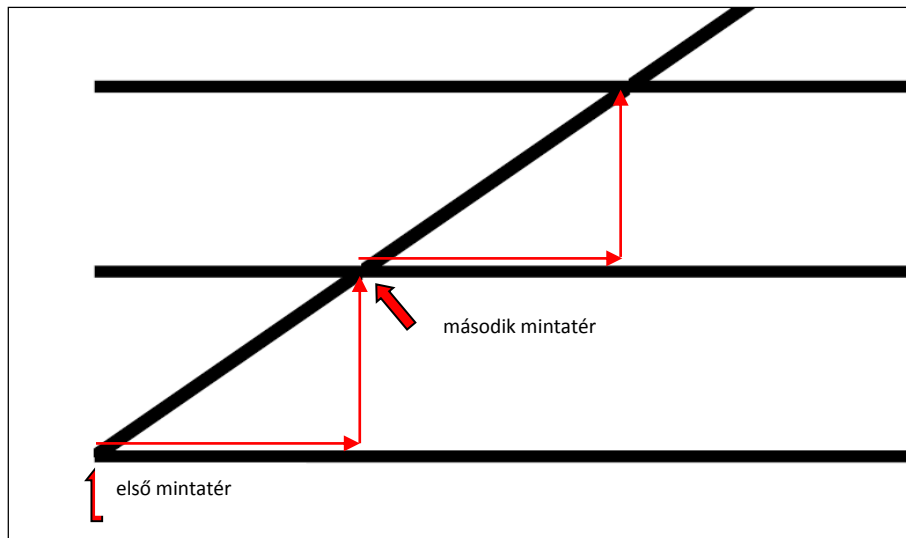
$$\text{mintateretek távolsága a tábla hosszában (m)} = \frac{\text{tábla hossza (m)}}{\text{mintateretek száma}}$$

$$\text{mintateretek távolsága a tábla szélességében (m)} = \frac{\text{tábla szélessége (m)}}{\left(\frac{\text{mintateretek száma}}{4}\right)}$$

Párhuzamos mintatér útvonal esetén

$$\text{mintateretek távolsága a tábla hosszában (m)} = \frac{\text{tábla hossza (m)} \times \text{párhuzamos útvonalak száma}}{\text{mintateretek száma}}$$

„W” alakú mintatér útvonal esetén a mintateretek kijelölését az első-, majd pedig a megelőző mintatérhez képest kell kiméréssel kijelölni. A kimérés során GPS készülékkel rögzítjük az első-, vagy megelőző mintatér pontját, majd ahhoz képest meghatározott távolságot haladunk előre. A meghatározott távolság elérésekor, ezt a pontot a GPS készüléken rögzítve, a tábla megfelelő szélé felé haladva, az előző nyomvonallal derékszöget bezáró nyomvonalon haladunk előre a meghatározott távolságig, ahol kijelöljük a következő mintateret és annak pontját rögzítjük a GPS készülékkel. (3. ábra)

3. ábra: A mintaterék kijelölése a táblán belül

Párhuzamos mintatér útvonal esetén a mintaterék kijelölését az első-, majd pedig a megelőző mintatérhez képest kell kiméréssel kijelölni. A kimérés során GPS készülékkel rögzítjük az első-, vagy megelőző mintatér pontját, majd ahhoz képest meghatározott távolságot haladunk előre. A meghatározott távolság elérésekor, ezt a pontot a GPS készüléken rögzítve kijelöljük a mintateret. (2. ábra)

6.2. A mintaterék számának meghatározása

A mintaterék száma a felmért tábla területétől és a termesztett növény sortávolságától függ. Statisztikailag megbízható becslést eredményez a kapás sortávolság esetében az alábbi táblaméretekhez tartozó mintatér szám:

– 1,0000 ha alatt	10 db
– 1,0000-2,9999 ha	12 db
– 3,0000-9,9999 ha	15 db
– 10,0000-29,9999 ha	20 db
– 30,0000-99,9999 ha	25 db
– 100,0000-299,9999 ha	30 db
– 300,0000 ha felett	35 db

Azokban az esetekben, amikor a táblán belül jelentős különbség adódik a kár mértékében, illetve a termésátlagban, abban az esetben a táblát tábla részletekre kell osztani és ezeken a részeken a termés- és kárbecslést külön kell elvégezni. Ezekben az esetekben a táblarészleteken a mintatér útvonal kijelölése a korábbiakban meghatározottak szerint történik, az alábbi mintatér számok alkalmazásával:

- 1,0000 ha alatt 8 db
- 1,0000-2,9999 ha 10 db
- 3,0000-9,9999 ha 12 db
- 10,0000-29,9999 ha 15 db
- 30,0000-99,9999 ha 20 db
- 100,0000-299,9999 ha 25 db
- 300,0000 ha felett 30 db

Gabona és duplagabona sortávolság esetében a teljes tábla értékelése során az alábbi mintatér számok alkalmazandók:

- 1,0000 ha alatt 15 db
- 1,0000-2,9999 ha 20 db
- 3,0000-9,9999 ha 25 db
- 10,0000-29,9999 ha 30 db
- 30,0000-99,9999 ha 40 db
- 100,0000-299,9999 ha 45 db
- 300,0000 ha felett 50 db

Gabona és duplagabona sortávolság esetében amennyiben a tábla megosztásra kerül, akkor a táblarészletek értékelése során az alábbi mintatér számok alkalmazandók:

- 1,0000 ha alatt 10 db
- 1,0000-2,9999 ha 12 db
- 3,0000-9,9999 ha 15 db
- 10,0000-29,9999 ha 20 db
- 30,0000-99,9999 ha 25 db
- 100,0000-299,9999 ha 30 db
- 300,0000 ha felett 35 db

6.3. A mintateretek méretének meghatározása

6.3.1. Kapás sortávú növények esetén

Mind az előzetes, mind pedig a végleges vadkárbecslés alkalmával **10 m²-es** (1/1000-ed hektáros) **mintatereteket** kell kijelölni, amelyeket a növény sorában, folyóméterben mérünk ki mérőszalaggal. A 10 m²-es mintatérnek folyóméterre történő átszámítása az alábbi képlettel történik:

$$\text{Mintaterület (fm)} = \frac{10 \text{ m}^2}{\text{sortáv (m)}}$$

példával

$$\text{Mintaterület (fm)} = \frac{10 \text{ m}^2}{0,75 \text{ m}} = 13,33 \text{ m}$$

Azaz, 75 cm-es (0,75 m-es) sortávolság esetén 13,33 folyóméternyi vetés felel meg 10 m²-nyi területnek. A 10 m²-nyi terület tulajdonképpen 1/1000-ed hektárnak felel meg, így a kapott értékeket ezerrel megszorozva minden esetben hektárra vonatkozó adatokhoz jutunk.

6.3.2. Gabona vagy dupla gabona sortávú növények esetén

E növények előzetes vadkárbecslése során a mintaterekkel a károsított felület kiterjedésének felmérése a cél. Ennek érdekében mérőszalaggal 10 méteres mintatereket kell kijelölni, a **2. számú ábra** szerint.

A végleges vadkárbecslése során 1 folyóméteres mintatereket kell kijelölni.

6.4. A mintagyűjtés szabályai

Minden esetben olyan termésmintát kell begyűjteni, amelyet nem károsított a vad. A termésmintákat a mintaterek kijelöléséhez hasonlóan szisztematikus módon kell begyűjteni. A mintaszámokra és a mintavételre vonatkozó részletes szabályok a növényfajonkénti részletes részben találhatóak.

6.5. Az előzetes és a végleges vadkárbecslés

Az előzetes vadkárbecslés lefolytatása addig indokolható, amíg a felmérendő tábla növényállományának termésképzése nem fejeződik be. Ezt követően végleges vadkárbecslést végzünk. Előzetes vadkárbecslésre szükség esetén egy termesztési évben többször is sor kerülhet a vad visszatérő károsítása miatt. Végleges vadkárbecslés egy tábla esetén, egy termesztési évben csak egyszer végezhető.

Előzetes vadkárbecslés során az adott növényfaj vagy technológiai csoport sajátosságaira figyelemmel végezzük a vadkár felvételezését. Az előzetes vadkárbecslés esetében is mintaterületekre alapozottan felmérjük a károsodott növények vagy gabonánál a termékek arányát.

Az előzetes vadkárbecslés során felvett százalékban kifejezett vad által okozott károk döntően nem jelentenek egy az egyben terméskiesést (végleges vadkárt), mivel a növényállományok, és egyes esetekben az egyedi növények a korai károkat részben képesek kompenzálni. Emiatt az előzetes vadkár felvételezés során, ha a kár nem lehatárolható a táblán, akkor az egész táblára jellemző átlagos kárt felvételezzük a mintaterületeken.

Amennyiben lehatárolható az előzetes vadkár, akkor a kárral érintett területrészek kiterjedésének és elhelyezkedésének meghatározása a cél. Amikor olyan területen végzünk végleges vadkárbecslést, ahol volt előzetes vadkárbecslés és a kár a teljes tábla egészére lett felvéve, akkor a kárbecslést végző szakértő feladata, hogy megbecsülje, hogy mekkora terméskiesést okozott az előzetes kár. Ha az előzetes kár területe lehatárolásra került, akkor az előzetes kárral érintett táblarészlet károsodást az előzetes kárral érintett táblarész termésátlaga és az előzetes kárral nem érintett részek termésátlagának különbsége adja.

Az így kiszámított termésátlag különbség a hektáronkénti vadkár. Amennyiben egy táblán nem volt előzetes vadkárbecslés, akkor a végleges kárbecsléskor csak azokat a növényeket vesszük fel vadkárosnak, amelyekről szakértői bizonyossággal megállapítható, hogy a kárt vad okozta.

7. A vadkárbecslés részletes szabályai

A termés becslése során a termésmennyiséget a termést hozó növények száma és termő növényenkénti termés átlagos tömege alapján becsüljük meg. Kalászos gabonák esetében a kalászosok száma és a kalásonkénti termés átlagos tömege alapján becsüljük a termés átlagot. A termések számát és tömegét a kijelölt mintaterekben felvett adatok alapján határozzuk meg.

7.1. Kapás sortávú növények vadkár- és termésbecslésének részletes szabályai

A kár felmérése előzetes- és végleges vadkárbecslésre osztható.

7.1.1. Kukorica

Előzetes vadkárbecslés

Előzetes vadkárbecslésre kukoricában elsősorban vaddisznó túsáskár bekövetkezése esetén kerül sor.

Az előzetes becslés során a már ismertetett módon jelöljük ki a mintatereket. A mintatereken belül megszámloljuk a kikelt növényeket. Kiszámoljuk a mintaterületeken az összes tőhiányt.

Képlettel:

$$\text{összes tőhiány (db)} = (KTMN - KMN) \times KMSZ$$

ahol:

KTMN = károsítatlan mintateretek átlagos növényesszáma

KMN = károsított mintateretek átlagos növényesszáma

KMSZ = károsított mintateretek száma

Példával:

A 25 mintatérből 20 mintatérben nem volt túsáskár, míg 5 mintatérben volt túsáskár. A tábla területe 25 hektár. A 20 nem károsított mintatér össznövényesszáma 1300, ebből az átlagos növényesszám 65, míg a károsított mintateretek össznövényesszáma 130, ebből az átlagos növényesszám 26.

$$\text{összes tőhiány (db)} = (65 - 26) \times 5 = 195$$

A kár %-ot az alábbi képlettel számoljuk ki:

$$\text{kár (\%)} = \frac{\text{összes tőhiány (db)}}{\text{összes tőszám (db)} + \text{összes tőhiány (db)}} \times 100$$

Példával:

$$\text{kár (\%)} = \frac{195 \text{ (db)}}{1430 \text{ (db)} + 195 \text{ (db)}} \times 100 = 12 \%$$

Végleges vadkárbecslés

A végleges vadkárbecslés során, ha volt előzetes vadkárbecslés, akkor elsődlegesen az a szakértő jár el, aki az előzetes kárbecslést végezte. Abban az esetben, ha ez nem megoldható és más szakértő jár el a végleges vadkárbecslés során, úgy részére biztosítani kell, minden olyan adatot, amely az előzetes vadkárbecslés során keletkezett, és a végleges vadkár becslése szempontjából lényeges. Ezek hiányában a végleges kárbecslés során csak a végleges szemle adatai használhatóak fel a kár mértékének megállapítására.

A **vadkár becslése** során a mintaterekben meg kell számolni a termést fejlesztő növényeket, valamint a vad által károsított növényeket. A vadkár százalékos mértékét úgy számítjuk, hogy a vad által károsított növények számát osztjuk a termést fejlesztő és a vad által károsított növények számának összegével.

Képlettel:

$$a \text{ vadkár aránya (\%)} = \frac{\text{mintaterék összes károsított növénye (db)}}{\text{mintaterék összes termést fejlesztő növénye (db)}} \times 100$$

Ahol a mintaterék összes termést fejlesztő növénye, a termést fejlesztő és a vad által károsított növények számának összegét jelenti.

Példával:

Egy 50 hektáros táblán kijelölt 25 mintatér összes termést fejlesztő és vad által károsított növénye összesen 1500 db. A 25 mintatér összes károsított növénye 150 db.

$$a \text{ vadkár aránya (\%)} = \frac{150}{1500} \times 100 = 10\%$$

azaz, a felmért táblán a vad általi károsítás 10%-os mértékű.

A kapott kárarányt átszámoljuk „nettó kárra”, amihez a tábla területét és a kárszázalékot szorozzuk össze.

$$\text{nettókár (ha)} = \text{tábla teljes területe (ha)} \times \text{kárarány (\%)}$$

$$\text{nettókár (ha)} = 50 \text{ ha} \times 10\% = 5 \text{ ha}$$

A felmért tábla 5 hektáros területén 100%-os terméskiesés következett be a vad általi károsítás miatt. A kár számítása során a károsított nettó területet szorozzuk a becsült termésátlaggal, hogy a vad miatti terméskiesést megkapjuk.

$$\text{vadkár miatt kiesett termés (t)} = \text{nettókár (ha)} \times \text{becsülttermésátlag (t/ha)}$$

$$\text{vadkár miatt kiesett termés (t)} = 5 \text{ ha} \times 8 \frac{\text{t}}{\text{ha}} = 40 \text{ t}$$

A **termés becslése** során ugyanazon mintateremből, ahol a kár felmérését végeztük, azzal egy időben, szintén szisztematikus módon, azaz előre meghatározott sorszámú növényről, vagy növényekről begyűjtjük a termést. A termés becslése során ugyanis az a feladat, hogy a vad károsítása nélkül realizálható termést határozzuk meg. A mintatér 10. termést fejlesztő, vad által nem károsított növényének termését kell begyűjteni.

A termésátlagot a felvett adatok alapján az alábbi képlettel számítjuk:

$$\text{Termésátlag} \left(\frac{t}{ha} \right) = \frac{\text{hektáronkénti növényyszám} \times \text{növényenkénti szemtömeg}(g)}{1000000}$$

példával

$$\text{Termésátlag} \left(\frac{t}{ha} \right) = \frac{65000 \text{ db} \times 150 \text{ g}}{1000000} = 9,75 \left(\frac{t}{ha} \right)$$

7.1.2. Silókukorica

Silókukorica esetében vadkárnak számít, ha a kukoricánövény oly módon károsodik, hogy a betakarítása nem valósítható meg. Továbbá, abban az esetben, ha a növényről kizárólag a cső hiányzik, akkor azt 80%-os károsodásnak kell számítani, azaz az ilyen növényeket nem teljes kárként értékeljük, hanem 0,8-as szorzóval kell felvenni ezeket a károkat a kárbecslés során.

A **vadkár becslése** során a mintaterembekben meg kell számolni a fentiekben leírt módon károsított növényeket, valamint a nem károsított növényeket.

A vadkár százalékos mértékét úgy számítjuk, hogy a vad által károsított növények számát osztjuk a termést fejlesztő és a vad által károsított növények számának összegével.

$$\text{a vadkár aránya} (\%) = \frac{\text{mintaterem összes károsított növénye} (db)}{\text{mintaterem összes növénye} (db)} \times 100$$

A **termés becslése** során ugyanazon mintateremből, ahol a kár felmérését is végeztük, azzal egy időben, szintén szisztematikus módon, azaz előre meghatározott sorszámú növényeket gyűjtünk be. Mintaként a 10. nem károsított növényel kezdve, összesen 5 darab vad által nem károsított mintanövényt gyűjtünk be. A mintanövényt tarlómagasságban vágjuk le és a tömegüket a helyszínen le kell mérni.

A várható termésátlagot a felvett adatok alapján a következők szerint számoljuk.

Elsőként a mintaterembekben begyűjtött növények átlagos tömegét kell meghatározni. A mintaterületen felvett növények tömegének összegét osztjuk a mintaként felvett növények számával. A termésátlag meghatározásához a mintaterem alapján számított hektáronkénti tőszámot szorozzuk az átlagos növénytömegeg.

7.1.3. Cirok

A cirok vadkár- és termésbecslése a kukoricánál ismertetett módon történik, csak nem a csövek, hanem a bugák felvételezését valósítjuk meg.

7.1.4. Napraforgó

Előzetes vadkárbecslés

Előzetes vadkárbecslésre napraforgóban általában a mezei nyúl korai (szikleveles állapotú) károsítása, valamint az őz korai (4-8 leveles állapotú) károsítása esetén kerül sor.

Az előzetes becslés során a mintaterületek kijelölésével foglalkozó fejezetrészben már ismertetett módon jelöljük ki a mintatereket. Mezei nyúl tőszámvesztéséget okozó károsítása esetén a mintatereken belül megszámloljuk a kikelt növényeket. A mintaterek adatait elkülönítve vesszük fel aszerint, hogy a mintatérben volt-e a károsítás következtében tőszámhiány, vagy sem.

Az előzetes becslés során a már ismertetett módon jelöljük ki a mintatereket. A mintatereken belül megszámloljuk a kikelt növényeket. Kiszámloljuk a mintaterületeken az összes tőhiányt.

Képlettel:

$$\text{összes tőhiány (db)} = (KTMN - KMN) \times KMSZ$$

ahol:

KTMN = károsítatlan mintaterek átlagos növényyszáma

KMN = károsított mintaterek átlagos növényyszáma

KMSZ = károsított mintaterek száma

Példával:

A 25 mintatérből 20 mintatérben nem volt mezei nyúlrágáskár, míg 5 mintatérben volt. A tábla területe 25 hektár. A 20 nem károsított mintatér össznövényyszáma 1300, ebből az átlagos növényszám 65, míg a károsított mintaterek össznövényyszáma 130, ebből az átlagos növényszám 26.

$$\text{összes tőhiány (db)} = (65 - 26) \times 5 = 195$$

A kár %-ot az alábbi képlettel számoljuk ki:

$$\text{kár (\%)} = \frac{\text{összes tőhiány (db)}}{\text{összes tőszám (db)} + \text{összes tőhiány (db)}} \times 100$$

Példával:

$$\text{kár (\%)} = \frac{195 \text{ (db)}}{1430 \text{ (db)} + 195 \text{ (db)}} \times 100 = 12 \%$$

Az őz okozta korai (4-8) éves korban bekövetkező rágáskárának felmérése a mezei nyúl okozta kár felmérésével megegyezik.

Végleges vadkárbecslés

A végleges vadkárbecslés során elsődlegesen az a szakértő járhat el, aki az előzetes kárbecslést végezte. Abban az esetben, ha más szakértő jár el a végleges vadkárbecslés során, úgy részére biztosítani kell, minden olyan adatot, amely az előzetes vadkárbecslés során keletkezett, és a végleges vadkár becslése szempontjából lényeges. Ennek hiányában a végleges kárbecslés során csakis a végleges szemle adatai használhatóak fel a kár mértékének megállapítására.

A végleges kárbecslés során, amennyiben azt megelőzte előzetes kárbecslés, ugyanazon az útvonalat kell kijelölni a mintatereteket.

A **végleges vadkár becslése** során a mintateretekben meg kell számolni a termést fejlesztő növényeket, valamint a vad által károsított növényeket. A vadkár százalékos mértékét úgy számítjuk, hogy a vad által károsított növények számát osztjuk a termést fejlesztő és a vad által károsított növények számának összegével.

Képlettel:

$$a \text{ vadkár aránya (\%)} = \frac{\text{mintateretek összes vad által károsított növénye (db)}}{\text{mintateretek összes termést fejlesztő növénye (db)}} \times 100$$

Példával:

Egy 25 hektáros táblán kijelölt 25 mintatér összes termést fejlesztő és vad által károsított növénye 1500 db. A 25 mintatér összes károsított növénye 150 db.

$$a \text{ vadkár aránya (\%)} = \frac{150}{1500} \times 100 = 10\%$$

azaz, a felmért táblán a vad általi károsítás 10%-os mértékű.

A kapott kárarányt átszámoljuk „nettókárra”, azaz a tábla területe és a kárszázalék alapján termés nélküli területnagyságot számítunk.

$$\text{nettókár (ha)} = \text{tábla teljes területe (ha)} \times \text{kárarány (\%)}$$

$$\text{nettókár (ha)} = 25 \text{ ha} \times 10\% = 2,5 \text{ ha}$$

azaz, a felmért tábla 2,5 hektáros területén 100%-os termés kiesés következett be a vad általi károsítás miatt. A kár számítása során a becsült termésátlagot alapul véve, ekkora területre számítjuk azt ki.

$$\text{vadkár miatt kiesett termés (t)} = \text{nettókár (ha)} \times \text{becsült termésátlag (t/ha)}$$

$$\text{vadkár miatt kiesett termés (t)} = 2,5 \text{ ha} \times 3 \frac{\text{t}}{\text{ha}} = 7,5 \text{ t}$$

A **termés becslése** során ugyanazon mintateretekből, ahol a kár felmérését is végeztük, szintén szisztematikus módon, azaz előre meghatározott sorszámú növényről, vagy növényekről begyűjtjük a termést. A termés becslése során ugyanis az a feladat, hogy a vad károsítása nélkül realizálható termést határozzuk meg.

A termésmintát minden esetben szisztematikus módon, azaz a mintatér előre meghatározott sorszámú növényéről, vagy növényeiről kell begyűjteni. A mintatér 10. termést fejlesztő, vad által nem károsított növényének termését kell begyűjteni.

Az így begyűjtött termésmintát ezt követően fel kell dolgozni. Termésbecslés számítására csak a 4.6. alfejezetben leírtak szerint előkészített mintát lehet felhasználni.

A termés becslését a felvett adatok alapján az alábbi képlettel számítjuk:

$$\text{Termésátlag} \left(\frac{t}{ha} \right) = \frac{\text{hektáronkénti termő növény} \times \text{növényenkénti átlagos szemtömeg}(g)}{1000000}$$

Ahol a hektáronkénti termő növények száma azt jelenti, hogy a mintaterék átlaga alapján hány növény fejlesztett ténylegesen termést, amelyhez hozzáadjuk a mintaterék azon növényeit, amelyek a vad károsítása nélkül termést hoztak volna.

példával

$$\text{Termésátlag} \left(\frac{t}{ha} \right) = \frac{45\,000 \text{ db} \times 60 \text{ g}}{1000000} = 2,7 \text{ t/ha}$$

7.2. Kapás sortávúnál kisebb sortávolságú növények vadkár- és termésbecslésének részletes szabályai

7.2.1. Gabonák

Előzetes vadkárbecslés

Előzetes vadkárbecslésre gabonában általában a késő őszi, téli, illetve tavaszi vaddisznó túraskára vagy más vadfajok által okozott, fokozott és ismétlődően visszatérő rágás és taposás miatt válhat szükségessé. Ha viszonylag egyenletes a táblán a károsítás úgy az egész táblát fel kell mérni mintaterületek segítségével. Ennek során a mintaterék kijelölésével foglalkozó fejezetben leírtak szerint kell a mintaterületek helyét kijelölni. Ennek megvalósítása során 10 méteres mintaterületeket jelölünk ki a sorokon. A mintaterületen lemérjük a vad által károsított sorszakaszok hosszát és azokat mintaterenként összegezzük. A terepi munka végeztével összesítjük az összes vad által károsított sorhosszt és ennek értékét osztjuk a mintaterék együttes hosszával. Az így megkapott százalékban kifejezett érték az előzetes kárszázalék.

$$\text{vadkár aránya a károsított területrészen (\%)} = \frac{\text{ÖVKS}}{\text{MTH}} \times 100$$

ahol:

ÖVKS = összes vad által károsított sorhossz (m)

MTH = mintaterületek együttes hossza (m)

Egybefüggő, nagykiterjedésű károsítás során az előzetes becsléskor ha van rá reális lehetőség akkor le kell határolni a károsított táblarészt vagy részeket. Ebben az esetben a lehatárolt részeken kell felmérni a károsítás mértékét.

Végleges vadkárbecslés

A végleges vadkárbecsléskor egy méteres sorszakaszok vizsgálatára alapozzuk a kárbecslést.

Ha volt előzetes vadkárbecslés a rágás és/vagy taposási káros táblán, akkor mintaterületeket kell felvenni a károsodott részeken és a vadkárral nem érintett területeken, majd az alábbi képlettel számoljuk ki a vadkár arányát:

$$\text{vadkár aránya a károsított területrészen (\%)} = \frac{KTMN - KMN}{KTMN} \times 100$$

ahol:

KTMK = károsítatlan mintaterék átlagos kalászszáma

KMK = károsított mintaterék átlagos kalászszáma

Amennyiben a végleges becsléskor meg lehet állapítani, hogy a vad a növény szárba-szökkenését követően okozott kárt, abban az esetben nem hasonlítjuk össze a vadkáros és vadkármentes mintaterületeket, hanem a felvett mintaterületek közül határozzuk meg a vadkár miatti kalászhányt és számoljuk meg a meglévő kalászokat. A vadkár arányát a károsított területen az alábbi képlettel számoljuk:

$$\text{vadkár aránya a károsított területrészen (\%)} = \frac{VMKH}{VMKH + ÖTK} \times 100$$

ahol:

VMKH = vadkár miatti kalászhány

ÖTK = összes termő kalászsám

A **termés becslése** során ugyanazon mintaterületekből, ahol a kár felmérését is végeztük, azzal egy időben, szintén szisztematikus módon, azaz a mintatér első 10 nem károsított kalászát gyűjtjük be.

Az így begyűjtött termésmintát ezt követően fel kell dolgozni. Termésbecslés számítására csak a 4.6. alfejezetben leírtak szerint előkészített mintát lehet felhasználni.

A termés becslését a felvett adatok alapján az alábbi képlettel számítjuk:

$$\text{Termésátlag} \left(\frac{t}{ha} \right) = \frac{\text{hektáronkénti növényszám} \times \text{kalászonkénti szemtömeg(g)}}{1000000}$$

7.2.2. Szója

Termesztés szempontjából a gyakorlatban két főbb technológia terjedt el. A különbség a vetés sortávolságában mutatkozik meg, jellemzően dupla gabona sortávolsággal-, vagy kapás sortávolsággal (50 cm) történik a vetés.

Végleges vadkárbecslés

A végleges vadkárbecsléskor fél négyzetméteres mintaterületek vizsgálatára alapozzuk a kárbecslést.

A kár felmérése során mintaterenként felvesszük a károsított és a nem károsított növények számát.

Az összesített értékek alapján számítjuk a kárányot, az alábbi képlettel:

$$a \text{ vadkár aránya (\%)} = \frac{\text{mintaterék összes károsított növénye (db)}}{\text{mintaterék összes termést fejlesztő növénye (db)}} \times 100$$

A **termés becslése** során ugyanazon mintaterületekből, ahol a kár felmérését is végeztük, azzal egy időben a mintaterület kijelölő keretnek, a felmérést végző személyhez képesti bal alsó sarokhoz legközelebb eső növény, valamint a jobb felső sarokhoz legközelebb eső növény képezik a mintákat.

A termés becslését a felvett adatok alapján az alábbi képlettel számítjuk:

$$\text{Termésátlag} \left(\frac{t}{ha} \right) = \frac{\text{hektáronkénti növényszám} \times \text{növényenkénti szemtömeg (g)}}{1000000}$$

Abban az esetben, ha a kapás sortávolságra vetették a szóját, úgy a szemes kukoricához hasonlóan kell elvégezni a vadkár- és a termés becslését. A szója esetében a kapás sortávolság általában 50 cm, ebben az esetben az 1/1000 hektáros mintaterület folyóméterben kifejezve 20 méter.

7.2.3 Egyéb mezőgazdasági kultúrák

Az egyéb, a stratégiában fel nem sorolt mezőgazdasági kultúrákra vonatkozó részletes kárbecslési módszertan kidolgozása folyamatban van.

8. Jogszabályi háttér

A fent megismertetett problémamegoldó módszerek szükségessé teszik a megfelelő jogszabályi háttér kidolgozását és módosítását. A jogszabály előkészítésében megfelelő javaslatokkal tud a MVSZOE részt venni.

9. Irodalomjegyzék

- KIRÁLY I. ÉS MAROSÁN M. (2015): Az egységes mezőgazdasági vadkárbecslés protokollja. Kézirat, OMVK, Budapest.
- KÁSA R. (2010): *Gímszarvas állományrekonstrukció a Kemenesi-fennsíkon*. Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki kar, Vadgazdálkodási és Gerinces Állattani Intézet, Sopron.
- VARGA Z. & KÁSA R. (2010): A vadkárbecslési eljárásról. *Jegyző és közigazgatás 2010/3*. A Jegyzők Országos Szövetsége és a Városi Jegyzők Egyesülete hivatalos lapja. Budapest. 28 pp.

- VARGA Z. & KÁSA R. (2011): *Vadkár*. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest. 181 pp.

Bábolna, 2015. április 18.

Magyar Vadgazdálkodási Szakértők Országos Egyesülete

Varga Zoltán
Elnök